

Analysis of residents' perceptions of smart governance components in rural tourism destinations

Zahra Mirzaei-Rezghabad

Ph.D. Student, Department of Geography,
Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi
University of Mashhad. Mashhad, Iran.

Maryam Ghasemi *

Associate Professor, Department of
Geography, Faculty of Letters and
Humanities, Ferdowsi University of
Mashhad. Mashhad, Iran.

Omid Ali Kharazmi

Associate Professor, Department of
Geography, Faculty of Letters and
Humanities, Ferdowsi University of
Mashhad. Mashhad, Iran.

Abstract

Smart governance is considered as one of the key pillars in the management and development of rural tourism destinations, but evidence shows that these destinations face serious challenges in realizing governance components. The present study aimed to analyze the perceptions of residents of tourism destination villages in Qom province regarding the dimensions of smart governance. The research method is descriptive-analytic. In this study, 10 tourism destination villages in Qom province were surveyed. Data collection was conducted by survey method using a researcher-made questionnaire. Based on the United Nations Economic and Social Commission model, the "smart governance level of rural tourism destinations" was quantified under eight dimensions with 33 indicators on the Likert scale. The unit of analysis was 200 rural household heads who were randomly selected and collaborated in completing the research tool. Data analysis was performed using SPSS and Smart PLS software. The results showed that all smart governance components in rural tourism destinations in Qom province are not in a desirable state. So that the average participation is 2.09, rule of law is 2.2, transparency is 2.2, accountability is 2.25, equality and inclusiveness is 2.14, consensus is 2.12, effectiveness and efficiency is 2.17, and accountability is 2.21, which is assessed at a low level. Overall, the average smart governance in rural tourism destinations in Qom province was assessed as weak with an

* Corresponding Author: magh30@um.ac.ir

How to Cite: Mirzaei-Rezghabad, Z, Ghasemi, M and Kharazmi, O. (2026). Analysis of residents' perceptions of smart governance components in rural tourism destinations, Tourism Management Studies

Original Research

Accepted:

Revised:

Received:

eISSN:2476-597X

ISSN: 2322-3294

average of 2.18. They are undesirable. The findings indicate serious gaps in the interaction of local institutions with the rural community and weaknesses in implementing smart governance principles. This highlights the need to review rural tourism management policies and programs and shows that the United Nations model can be a valid model for evaluating and improving the level of smart governance in other tourism destinations in the country. Therefore, the present study has contributed to the enrichment of scientific literature in the field of smart governance of rural tourism destinations and will pave the way for future research in this field

Keywords: Smart governance, tourism destination villages, Qom province, ESCAP model.

1. Introduction

Tourism, particularly rural tourism, is a complex industry shaped by various factors. One of the key elements in the management and development of rural tourism destinations is smart governance. Smart governance (SG) refers to a model of government that emphasizes policies oriented towards the principles of rule of law, humanity, justice, democracy, participation, transparency, professionalism, and accountability. In this study, we utilized the United Nations Economic and Social Commission (ESCAP) Smart Governance Model. This model serves as an internationally recognized framework for analyzing and assessing governance policies across different sectors. However, applying this model in each country requires localization to align with social, cultural, and institutional contexts. Thus, using the ESCAP model in Iran involves not just imitating an international framework but also adapting it to fit local circumstances. Qom province, in addition to its rich cultural and historical significance, boasts attractive natural destinations and numerous local potentials for attracting rural tourists. Despite the government's initiatives aimed at promoting rural tourism, many rural tourism destinations in this province still face significant challenges regarding smart governance. These challenges include weak public participation, enforcement issues, lack of transparency, inadequate accountability, injustice and exclusion, poor consensus-building, and inefficient institutions. Therefore, it is crucial to design and implement new mechanisms to evaluate and enhance smart governance in these destinations. This approach is essential for improving rural tourism management and fostering better interactions between local institutions and the rural community. Given these considerations, our research question is: What is the status of rural

tourism destinations in Qom province concerning the components and indicators of smart governance?

2. Methodology

This study employed a descriptive and analytical research method to investigate 10 tourism target villages in Qom province. Data collection was conducted using a researcher-developed questionnaire and the survey method. Based on the model established by the United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP), the "level of governance intelligence of rural tourism destinations" was quantified across eight dimensions, utilizing 33 indicators measured on a Likert scale. The sample size was determined using the Cochran formula, resulting in a total of 200 beneficiary households involved in tourism. The sample was proportionally allocated according to the size of the household in each village, and the participants were randomly selected from each village. Data analysis was performed using SPSS and Smart PLS software. To validate the localized model of smart governance based on the UNESCAP framework, Confirmatory Factor Analysis was applied through Smart PLS software. After confirming the validity of the model and assessing the normality of the data distribution, one-sample t-tests were employed to evaluate residents' perceptions of the components of smart governance in rural tourism destinations.

3. Results

The research utilized the PLS algorithm to examine Cronbach's alpha coefficients and composite reliability. All variables reported a composite reliability higher than 0.5, indicating that the reliability of the conceptual model is appropriate. Additionally, the average variance extracted (AVE) for latent variables exceeded 0.5, demonstrating a desirable level of convergent validity for the measurement models. In the context of smart governance indicators, the T-values were greater than 1.96, confirming the validity of these indicators at a 95% confidence level. The validation results indicated that the model's indicators align well with local data, establishing their necessary validity. Consequently, this study not only provides a valid theoretical framework but also an operational model for rural tourism policymaking in Iran. Furthermore, the local community's perception of rural tourism destinations was assessed using a model proposed by the United Nations Economic and Social Commission for Europe (ESCAP). Utilizing a one-sample t-test and noting a significance level (Sig = 0.00), it was found that the tourism-targeted villages in Qom province exhibit a weak and undesirable standing regarding smart

governance components. The average scores on the Likert scale for various components are as follows: participation (2.10), rule of law (2.20), transparency (2.20), accountability (2.26), equality and inclusiveness (2.14), consensus (2.12), effectiveness and efficiency (2.17), and accountability (2.21), all indicating a low level of performance. Overall, the average smart governance score for rural tourism destinations in Qom province was evaluated at 2.18, which is below the theoretical median.

4. Conclusion

According to the "Development Perspective Document for the Cultural Heritage Sector of Tourism in Iran," by the year 1404 (2025 in the Gregorian calendar), Iran's share of global tourism should have increased from 0.09 percent in 2004 to 1.5 percent, equating to approximately 20 million tourists. Additionally, Iran's share of global tourism revenue was expected to rise from 0.07 percent in 2004 to 2 percent, which would mean that the country could earn around \$25 billion annually from tourism. Unfortunately, these goals were not met by 2004. Despite Iran ranking tenth in the world for historical attractions and fifth for natural attractions, the tourism industry has not developed as it should have. One contributing factor to this underachievement is the weakness in the governance of Iran's tourism sector. While the UNSCAP smart governance model has been successfully developed internationally, its application in the Iranian context requires adaptation and validation. Validation results indicate that the model's indicators align with local data and possess the necessary validity. However, smart governance in rural tourism destinations in Qom province is presently in a weak and unsatisfactory state, based on the United Nations Economic and Social Commission model (2009). The average score for smart governance is low, at 2.18 on the Likert scale, reflecting structural weaknesses in Iran's tourism governance. This situation does not align with the objectives outlined in the 1404 Vision Document, which aims to increase the share of tourists to 1.5 percent and annual tourism income to \$25 billion. Thus, smart governance, as a transformative approach, cannot effectively foster sustainable, participatory, and technological tourism in rural areas or achieve the desired development of the industry without strengthening these components. The findings reveal significant gaps in the collaboration between local institutions and the rural community, as well as weaknesses in implementing smart governance principles. This underscores the need to reevaluate rural tourism management policies and programs. In conclusion, this study has enriched the scientific

نام خانوادگی نویسنده اول و دوم (بیش از دو نویسنده نام خانوادگی نویسنده اول و همکاران | ۵

literature on smart governance for rural tourism destinations and will lay the groundwork for future research in this field.

Acknowledgments

We would like to thank the villagers living in the tourism target villages of Qom province who cooperated in completing the appreciation research tool.

آماده انتشار

تحلیل ادراک روستائیان از مولفه های حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی

زهرا میرزایی رزق

آباد

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

مریم قاسمی

دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

امیدعلی خوارزمی

دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

چکیده

حکمروایی هوشمند به عنوان یکی از ارکان کلیدی در مدیریت و توسعه مقاصد گردشگری روستایی مطرح است، اما شواهد نشان می دهد که این مقاصد با چالش های جدی در تحقق مؤلفه های حکمروایی مواجه اند. مطالعه حاضر با هدف تحلیل ادراک ساکنان روستاهای مقصد گردشگری استان قم از ابعاد حکمروایی هوشمند انجام شد. روش تحقیق توصیفی تحلیلی است. در این مطالعه ۱۰ روستای هدف گردشگری استان قم بررسی شد. گردآوری اطلاعات به روش پیمایشی با ابزار پرسشنامه محقق ساخته انجام گردید. بر اساس مدل کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد «سطح هوشمندی حکمروایی مقاصد گردشگری روستایی» ذیل هشت بعد با ۳۳ شاخص در طیف لیکرت کمی شد. واحد تحلیل ۲۰۰ سرپرست خانوار روستایی بود که به روش تصادفی انتخاب و در تکمیل ابزار تحقیق همکاری نمودند. تجزیه و تحلیل داده ها به کمک نرم افزارهای SPSS و Smart PLS انجام شد. نتایج نشان داد کلیه مؤلفه های حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی استان قم در وضعیت مطلوب قرار ندارند. به طوری که میانگین مشارکت ۲،۰۹، حاکمیت قانون ۲،۲، شفافیت ۲،۲، پاسخگویی ۲،۲۵، برابری و فراگیری ۲،۱۴، اجماع پذیری ۲،۱۲، اثربخشی و کارایی ۲،۱۷ و مسئولیت پذیری ۲،۲۱ در سطح پایین ارزیابی شده است. در مجموع میانگین حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی استان قم با میانگین ۲،۱۸ ضعیف ارزیابی شد. نامطلوب قرار دارند. یافته ها بیانگر شکاف های جدی در تعامل نهادهای محلی با جامعه روستایی و ضعف در پیاده سازی اصول حکمروایی هوشمند هستند. این امر ضرورت بازنگری در سیاست ها و برنامه های مدیریت گردشگری

* نویسنده مسئول: magh30@um.ac.ir

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد است.

روستایی را برجسته می‌سازد و نشان می‌دهد که مدل سازمان ملل متحد می‌تواند الگویی معتبر برای ارزیابی و ارتقای سطح حکمروایی هوشمند در سایر مقاصد گردشگری کشور باشد. از این رو مطالعه حاضر به غنای ادبیات علمی در حوزه حکمروایی هوشمند مقاصد گردشگری روستایی کمک کرده و زمینه‌ساز پژوهش‌های آتی در این حوزه خواهد بود.

کلیدواژه‌ها: حکمروایی هوشمند، روستاهای مقصد گردشگری، استان قم، مدل ESCAP

آماده انتشار

مقدمه

امروزه صنعت گردشگری سهم بزرگی از فعالیت‌های اقتصادی جهان را به خود اختصاص داده و برآورد می‌شود بیش از یک‌سوم کل تجارت جهانی خدمات مربوط به صنعت گردشگری است (Faraji et al., 2021: 518-520). اهمیت گردشگری تا جایی است که در دستور کار ۲۰۳۰ سازمان ملل متحد به صراحت در هدف ۸ در مورد رشد اقتصادی و کار شایسته، هدف ۱۲ در مصرف و تولید پایدار و هدف ۱۴ در استفاده پایدار از اقیانوس‌ها، گردشگری مورد توجه قرار گرفته است (UN Tourism, 2025). لذا کشورها جهت افزایش سهم خود از درآمدهای گردشگری، به‌طور فعالانه در جستجوی راهبردهای مناسب از جمله استفاده مطلوب از "ظرفیت‌های موجود در نواحی روستایی" هستند. اما گردشگری و گردشگری روستایی صنعتی چندوجهی است که تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل مختلف قرار دارد. یکی از این عوامل حکمروایی هوشمند مقاصد گردشگری است (Azzari, 2018: 640). حکمروایی هوشمند (SG) الگویی دولتی است که سیاست‌هایی را صادر می‌کند که به اصول حاکمیت قانون، انسانیت، عدالت، دموکراسی، مشارکت، شفافیت، حرفه‌ای‌گری و مسئولیت‌پذیری توجه می‌کند (Asriadi, et al., 2021:2).

برخلاف باور عمومی، آنچه یک مقصد گردشگری را به سمت هوشمندی پیش می‌برد، استفاده از تکنولوژی‌های هوشمند و سیستم ارتباطاتی شهرهای هوشمند نیست؛ بلکه حکمروایی هوشمند است که باعث هوشمندی سایر ابعاد می‌شود. از این رو حکمروایی هوشمند هسته آغازین روستای هوشمند محسوب می‌شود (Shabrinawati & Yulastuti, 2020: 145). حکمروایی هوشمند بر اساس دستورالعمل‌ها و مطابق با مفهوم روستای هوشمند و مفهوم برنامه‌ریزی، طرح‌ریزی می‌شود و مهم‌ترین عامل در اداره یک دولت است (Wahyuni et al., 2022: 68) که بر پایه مشارکت فراگیر و فعال روستاییان، بخش عمومی و خصوصی پایه‌گذاری شده است (پارسا، ۱۳۹۶: ۴). در حکمروایی هوشمند از فناوری‌های نوین برای برنامه‌ریزی، اجرا و کنترل برنامه‌ها و طرح‌ها و فعالیت‌های دولت استفاده می‌شود (Pereira et al., 2018: 143-144). هدف اصلی حکمروایی هوشمند روستایی، تأمین، تسهیل، ساده‌سازی، پشتیبانی و ارتقای نظام حکمروایی، همراه با شناسایی فرآیندها و ساختارهایی برای بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در خدمت دولت، روستاییان و

شرکت‌ها، و فراهم‌سازی زمینه مشارکت عمومی در حکمروایی است (احمدی نوح‌دانی و همکاران، ۱۳۹۹).

گردشگری بستر ارزشمندی برای مطالعه حکمروایی است زیرا در تقاطع بخش‌های عمومی، خصوصی و اجتماعی قرار دارد. برای مقاصد گردشگری، حکمروایی شامل تنظیم و توسعه قوانین و سازوکارهایی برای سیاست و اجرای آن با مشارکت نهادها و افراد است. در گردشگری، حکمروایی هوشمند به اقدامات عمومی باهدف تبدیل مقاصد به نظام‌های نوآورانه و انعطاف‌پذیر مربوط می‌شود که قادر به حفظ عملکردهای اصلی در مواجهه با محدودیت‌های مختلف هستند. این مفهوم عمدتاً به‌عنوان مؤلفه‌ای از مدیریت یا برنامه‌ریزی مقصد مورد مطالعه قرار می‌گیرد (Mandić & Kennell, 2021: 1).

با توجه به آنچه مطرح شد حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی، پلی میان مباحث نظری و عمل است؛ جایی که چالش‌هایی چون پراکندگی جغرافیایی، محدودیت منابع و نیاز به مشارکت محلی، با ابزارهایی مانند IoT و داده‌کاوی هوشمند قابل مدیریت می‌شوند و توسعه پایدار را تضمین می‌کنند.

در مطالعه حاضر از مدل حکمروایی هوشمند کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد (ESCAP) استفاده شد. این مدل در سطح بین‌المللی به‌عنوان چارچوبی مرجع برای تحلیل و ارزیابی سیاست‌های حکمروایی در حوزه‌های مختلف به کار می‌رود. با این حال، زمینه‌های بومی هر کشور، به‌ویژه ایران، ویژگی‌های خاصی دارد که موجب می‌شود کاربرد این مدل نیازمند بومی‌سازی و تطبیق با شرایط اجتماعی، فرهنگی و نهادی باشد.

در ایران، ساختارهای نهادی و اجتماعی روستاها، نقش شوراهای محلی، و جایگاه سنت‌ها و سرمایه اجتماعی در تصمیم‌گیری‌ها اهمیت ویژه‌ای دارند. بنابراین، اگرچه مدل ESCAP اصول کلی حکمروایی هوشمند را ارائه می‌دهد، اما در زمینه ایران باید بر عواملی چون اعتماد اجتماعی، مشارکت روستاییان در فرآیندهای تصمیم‌گیری، و سازگاری سیاست‌ها با ارزش‌های فرهنگی و اقتصادی محلی تأکید بیشتری شود. این تمایز نشان می‌دهد که استفاده از مدل ESCAP در ایران نه صرفاً تقلید از یک چارچوب بین‌المللی، بلکه بازآفرینی آن در بستر بومی است.

از آنجا که یکی از عرصه‌های مهم برای پیاده‌سازی حکمروایی هوشمند در ایران، سیاست‌های گردشگری روستایی است. لذا در زمینه کاربرد عملی این مدل در سیاست‌های گردشگری روستایی، مدل ESCAP می‌تواند به‌عنوان چارچوبی برای ارتقای شفافیت و پاسخگویی در مدیریت منابع گردشگری عمل کند. به‌طور مثال، ایجاد سامانه‌های دیجیتال برای اطلاع‌رسانی درباره ظرفیت‌های گردشگری روستاها، شفاف‌سازی هزینه‌ها و درآمدهای پروژه‌های گردشگری، و فراهم کردن امکان نظارت عمومی بر عملکرد نهادهای محلی، از جمله اقداماتی است که با اصول حکمروایی هوشمند همخوانی دارد. کاربرد دیگر این مدل در سیاست‌های گردشگری روستایی، تقویت مشارکت جامعه محلی است. با استفاده از ابزارهای هوشمند مانند پلتفرم‌های مشاوره آنلاین یا اپلیکیشن‌های مشارکتی، روستاییان می‌توانند در فرآیند تصمیم‌گیری درباره پروژه‌های گردشگری نقش فعال ایفا کنند. این امر نه تنها موجب افزایش رضایت و اعتماد اجتماعی می‌شود، بلکه به توسعه پایدار گردشگری کمک می‌کند؛ زیرا سیاست‌ها بر اساس نیازها و اولویت‌های واقعی جامعه محلی شکل می‌گیرند. همچنین از منظر کارآمدی، مدل ESCAP می‌تواند به بهینه‌سازی تخصیص منابع در گردشگری روستایی یاری رساند. استفاده از داده‌های هوشمند برای تحلیل جریان گردشگران، پیش‌بینی تقاضا، و مدیریت ظرفیت زیرساخت‌ها، به سیاست‌گذاران امکان می‌دهد تصمیمات مبتنی بر شواهد اتخاذ کنند. این رویکرد نه تنها بهره‌وری اقتصادی را افزایش می‌دهد، بلکه از فشار بیش از حد بر منابع طبیعی و فرهنگی روستاها جلوگیری می‌کند و به حفاظت از میراث محلی کمک می‌نماید.

در مطالعه حاضر منطقه مورد مطالعه مقاصد گردشگری روستایی استان قم است. این استان به دلیل وجود بارگاه حضرت معصومه (س) سالیانه پذیرای زائران بسیاری از نقاط مختلف کشور می‌باشد. نیز به دلیل استقرار در مرکز ثقل مواصلاتی کشور و برخورداری از توان‌های نهفته و جاذبه‌های متعدد طبیعی، علمی، فرهنگی، تاریخی و ورزشی از ظرفیت‌های بالایی برخوردار است (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۸). استان قم علاوه بر داشتن فضاهای فرهنگی و تاریخی، مقاصد بسیار جذابی در زمینه طبیعی و همچنین پتانسیل‌ها و توان‌های بومی زیادی در عرصه جذب گردشگر روستایی دارد. در این استان علی‌رغم سیاست‌گذاری‌های دولت در برنامه‌های مختلف جهت توسعه گردشگری روستایی، همچنان مقاصد گردشگری روستایی با مشکلات عدیده‌ای در زمینه حکمروایی هوشمند بر به تفکیک مولفه

های مدل کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد (ESCAP) به شرح ذیل مواجه هستند:

مشارکت ضعیف مردم: روستاییان کمتر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به گردشگری و مدیریت محلی دخالت داده می‌شوند و احساس می‌کنند صدای آن‌ها شنیده نمی‌شود. مشکلات در اجرای قانون: قوانین به‌طور یکسان و عادلانه اجرا نمی‌شوند و گاهی ضمانت اجرایی کافی ندارند.

کمبود شفافیت: اطلاعات مربوط به پروژه‌ها، هزینه‌ها و تصمیمات مدیریتی به‌طور کامل در اختیار مردم قرار نمی‌گیرد.

پاسخگویی ناکافی: مسئولان محلی در برابر خواسته‌ها و مشکلات اهالی روستا پاسخگو نیستند یا پاسخ‌ها دیر هنگام و ناکامل است.

بی‌عدالتی و نبود فراگیری: زنان، جوانان و گروه‌های آسیب‌پذیر کمتر فرصت مشارکت دارند و منافع گردشگری بیشتر در اختیار گروه‌های خاص قرار می‌گیرد.

ضعف در اجماع‌پذیری: اختلافات محلی به‌خوبی مدیریت نمی‌شود و سازوکارهای مؤثر برای رسیدن به توافق جمعی وجود ندارد.

کارایی پایین نهادها: منابع موجود به‌درستی استفاده نمی‌شوند، وظایف نهادها همپوشانی دارد و مدیریت گردشگری روستایی حرفه‌ای نیست.

مسئولیت‌پذیری محدود: مسئولان و نهادها کمتر خود را در برابر مردم پاسخگو می‌دانند و سازوکارهای مطالبه‌گری مردمی ضعیف است.

لذا مقاصد گردشگری روستایی استان قم در تمامی ابعاد حکمروایی هوشمند با چالش‌های اساسی مواجه‌اند؛ از ضعف مشارکت و شفافیت گرفته تا ناکارآمدی نهادی، نبود مسئولیت‌پذیری و فقدان اجماع‌پذیری. چنین وضعیتی ضرورت شناخت دقیق شرایط موجود و بازنگری جدی در سیاست‌های محلی را برجسته می‌سازد. همچنین طراحی و استقرار سازوکارهای نوین برای ارزیابی و ارتقای حکمروایی هوشمند در این مقاصد، گامی حیاتی در جهت بهبود مدیریت گردشگری روستایی و تقویت تعامل میان نهادهای محلی و جامعه روستایی به شمار می‌رود. با توجه به آنچه مطرح شد سؤال پژوهش به شرح ذیل ارائه می‌گردد: مقاصد گردشگری روستایی استان قم از نظر مولفه‌های حکمروایی هوشمند و شاخص‌های آن در چه سطحی قرار دارند؟

پیشینه پژوهش و مبانی نظری

حکمروایی هوشمند مفهوم نسبتاً جدیدی است که هنوز به طور کامل تعریف نشده است. این اصطلاح در دهه گذشته به طور فزاینده‌ای در مطالعات علمی مورد توجه قرار گرفت، با این حال بهره‌گیری از مفهوم حکمروایی هوشمند هنوز دامنه محدودی در محیط‌های دانشگاهی دارد. در مطالعات انجام شده این اصطلاح بیشتر در ارتباط با شهرهای هوشمند به کار رفته و به روشهایی اشاره دارد که توسط مقامات محلی برای مواجهه با چالش‌های عمومی مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین گاهی حکمروایی هوشمند زیرمجموعه‌ای از پژوهش‌های مربوط به حکمروایی الکترونیک بوده که از ابتدای سال ۲۰۰۰ به طور پیوسته در حال رشد است و اغلب با مفاهیم مرتبط با دولت الکترونیک و دولت دیجیتال، همپوشانی دارد (Chugunov et al., 2018: 102-103).

بررسی ادبیات تحقیق در حوزه حکمروایی هوشمند عمدتاً بر دهکده‌های هوشمند در اندونزی (Shabrinawati & Yuliastuti, 2020; Maharani & Kencono, 2021; Iswanto, 2021; Sugiharti et al, 2021; Mutiarin & Iqbal, 2022) یا بر شهرهای هوشمند در ایران (پارسا، ۱۳۹۶؛ امین‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۹؛ برادران خلخالی، ۱۳۹۹؛ محمدی ده‌چشمه و مرادی، ۱۴۰۱) و همچنین بر مقاصد گردشگری میراث در اروپا (Mandić & Kennell, 2021) تمرکز داشته‌اند. ویژگی مشترک این مطالعات، بررسی ابعاد نهادی، خدمات عمومی، شفافیت، مشارکت و فناوری در قالب‌های شهری یا روستاهای خارج از ایران است. در مطالعات اندونزی، تمرکز اصلی بر اجرای عملی حکمروایی هوشمند در دهکده‌های هوشمند بوده است؛ نتایج نشان می‌دهد که جنبه‌های خدمات عمومی و مدیریت صندوق روستا هنوز ضعیف اجرا می‌شوند (Shabrinawati & Yuliastuti, 2020) یا اینکه عواملی چون رهبری، سرمایه اجتماعی و شبکه‌سازی نقش کلیدی در موفقیت دارند (Maharani & Kencono, 2021). همچنین، برخی پژوهش‌ها بر ایجاد سواد دیجیتال برای مقامات محلی (Iswanto, 2021) و تدوین نقشه راه دولت الکترونیک (Sugiharti et al, 2021) تأکید کرده‌اند. در ایران نیز مطالعات بیشتر بر شهرهای بزرگ متمرکز بوده و چالش‌هایی چون کمبود نیروی متخصص، ضعف مشارکت شهروندان و موانع نهادی را برجسته کرده‌اند (پارسا، ۱۳۹۶؛ امین‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۹؛ برادران خلخالی، ۱۳۹۹). پژوهش حاضر اما از چند جهت دارای نوآوری و تمایز است: نخستین مطالعه‌ای

است که ادراک ساکنان مقاصد گردشگری روستایی ایران را نسبت به مؤلفه‌های حکمروایی هوشمند بررسی می‌کند؛ در حالی که مطالعات پیشین عمدتاً بر مدیران، نهادها یا شاخص‌های نهادی تمرکز داشته‌اند. به جای تمرکز صرف بر شهرهای بزرگ یا روستاهای خارج از ایران، این پژوهش مقاصد روستایی استان قم را به‌عنوان مطالعه موردی انتخاب کرده است؛ منطقه‌ای با ویژگی‌های خاص چون کمبود زیرساخت‌های ICT، پراکندگی جغرافیایی و بافت مذهبی که در هیچ‌یک از مطالعات پیشین بررسی نشده است. نوآوری اصلی پژوهش حاضر، بومی‌سازی مدل استاندارد UNESCAP (۸ بعد و ۳۳ شاخص) برای سنجش وضعیت موجود در روستاهای قم است؛ در حالی که مطالعات پیشین یا از چارچوب‌های محلی استفاده کرده‌اند یا به‌صورت کیفی به تحلیل پرداخته‌اند. همچنین تمرکز بر ادراک ساکنان به‌عنوان ذی‌نفعان اصلی گردشگری روستایی، رویکردی متفاوت از مطالعاتی است که بیشتر بر سیاست‌گذاران، مدیران یا سازمان‌های مدیریت مقصد تمرکز داشته‌اند (مانند Mandić & Kennell, 2021). به این ترتیب، پژوهش حاضر نه تنها خلأ مطالعات داخلی در زمینه حکمروایی هوشمند روستایی را پر می‌کند، بلکه با رویکرد شاخص‌محور و مبتنی بر داده‌های پیمایشی محلی، الگویی عملیاتی برای بومی‌سازی حکمروایی هوشمند در ایران ارائه می‌دهد. این امر می‌تواند مبنای توسعه سیاست‌های گردشگری روستایی در سایر مناطق کشور نیز قرار گیرد.

ب- مبانی نظری: مفهوم «حکمروایی هوشمند» از جامعه هوشمند، روستای هوشمند و جنبش رشد هوشمند در اواخر قرن بیستم نشأت گرفت. این مفهوم نسبتاً جدید بوده و هنوز به‌طور کامل تعریف نشده است. اما به‌طور کلی نوع جدیدی از حکمروایی است که با مفروضات قبلی در این زمینه متفاوت است. حکمروایی هوشمند به سازمان‌های دولتی کمک می‌کند تا راه‌های ارتباطی مؤثرتری را برای پاسخگویی بهتر به خواسته‌های مردم فراهم آورند. به همین دلیل، برخلاف روش‌های مدیریتی سنتی که از فناوری و مشارکت مردمی صرف‌نظر می‌کنند، حکمروایی هوشمند با بهره‌گیری از پیشرفت‌های فناوری برای بهبود کیفیت زندگی و مشارکت مردمی، به سمت «هوشمندی» حرکت می‌کند (Demirel, 2021:11). حکمروایی هوشمند در مناطق روستایی، جزء لاینفک از حکمروایی هوشمند یک کشور است. این نوع حکمروایی نقشی بنیادین در توسعه و پیشرفت کشورها دارد (Vitálišová et al., 2023: 54).

ذیل می‌باشد:

روستای هوشمند مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی و شفافیت را در حوزه حکومت خود اعمال می‌کند.

روستای هوشمند از کلان داده‌های سیستم‌های پشتیبانی تصمیم‌گیری فضایی و فن‌آوری‌های مرتبط با زمین‌شناسی در حکمروایی روستایی و منطقه‌ای خود استفاده می‌کند. روستای هوشمند به‌طور مداوم در جهت بهره‌رسانی به ساکنانش، حکمروایی الکترونیکی را با نوآوری پیش می‌برد.

روستای هوشمند به‌طور مداوم توانایی خود را برای ارائه خدمات عمومی بهره‌ور، مؤثر و کارآمد بهبود می‌بخشد.

روستای هوشمند، سیاست‌های مشارکتی، برنامه‌ریزی، بودجه‌بندی، پیاده‌سازی (اجرا) و نظارت را عملی می‌کند.

روستای هوشمند دارای یک راهبرد پایدار روشن توسعه روستایی و چشم‌انداز معلوم، برای همگان است.

روستای هوشمند از برنامه‌ریزی خلاقانه روستایی و منطقه‌ای با تمرکز بر ادغام ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی توسعه روستایی بهره می‌گیرد.

روستای هوشمند دارای مدیریت روستایی مؤثر، کارآمد و مردم‌دوست است (Kar et al., 2017).

بنابراین، عوامل کلیدی موفقیت در طرح‌های روستای هوشمند «تغییر ساختارها و رویه‌های اداری در سازمان‌ها و بخش‌های مختلف دولت محلی» و «درگیر کردن ذینفعان در فرآیندهای حکومتی» است (Pereira et al., 2018: 144).

در بین مدل‌های حکمروایی هوشمند مطالعه حاضر مدل پیشنهادی کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد (ESCAP) را جهت مطالعه حکمروایی هوشمند انتخاب نموده است. در این مدل مفهوم حکمروایی هوشمند ریشه در اصول حکمروایی و معیارهای حکمروایی خوب دارد و به مجموعه‌ای از تصمیمات و عملیات تعریف شده برای منعکس کردن خواسته‌های جامعه اطلاق می‌شود. حکمروایی هوشمند به‌عنوان نمادی از حکمروایی خوب در روستاها، با کارایی بالا، اثربخشی، قابلیت ارتباطی و پیشرفت مداوم از طریق نوآوری‌ها و فناوری‌های یکپارچه، مشخص می‌شود.

¹. Economic and Social Commission for Asia and the Pacific

(۱) مشارکت^۱: دخالت و مشارکت همه‌جانبه از سوی جوامع مختلف در تصمیم‌گیری‌های مرتبط از اهمیت بالایی برخوردار است. این فرآیند مشارکتی به‌عنوان فرصتی برای اشتراک‌گذاری اطلاعات کلیدی در زمان مناسب به‌منظور تشویق به بیان آزادانه دیدگاه‌ها توسط افراد ذینفع تلقی می‌شود. این امر به این معناست که تصمیمات اتخاذشده حاصل یک‌روند دموکراتیک و مشارکت‌جویانه هستند که به دستاوردهای مثبت‌تر و موفقیت‌های بیشتر منتهی می‌شود (Modise & Modise, 2023: 2577).

(۲) حاکمیت قانون^۲: این اصل شامل شفافیت قانونی، برابری در برابر قانون، پاسخگویی به قوانین، عدالت در اجرای قانون و تفکیک قدرت است. درنهایت، حکمروایی بر اساس قانون نه تنها به حفظ نظم و امنیت کمک می‌کند، بلکه بنیادی برای حمایت از حقوق و آزادی‌های فردی است و اجرای منصفانه و بی‌طرفانه قوانین و احترام به اصول حکمروایی بر اساس قانون برای رشد و توسعه پایدار هر جامعه‌ای ضروری است (Modise & Modise, 2023: 2577).

(۳) شفافیت^۳: شفافیت عمومی به دسترسی آزادانه به اطلاعاتی اشاره دارد که باید برای همگان قابل دسترس باشد. در یک کشور دموکراتیک، دولت‌های محلی نیز ملزم به رعایت اصول شفافیت هستند، به این معنا که اطلاعات باید به‌صورت قانونی و به‌عنوان حقی عمومی منتشر شوند. اهمیت شفافیت اطلاعات در این است که به مدیریت دولتی باز و پاسخگو کمک می‌کند و تأثیر مستقیمی بر نظارت مردمی دارد، که به‌نوبه خود به پاسخگویی دولت در برابر اقداماتش منجر می‌شود (Huda et al., 2020: 552).

(۴) پاسخگویی^۴: پاسخگویی دقیق و به‌موقع به همه ذینفعان، از جمله اهالی منطقه، برای حفظ منافع جمعی ضروری است. این فرآیند مستلزم به‌کارگیری سیاست‌ها و روش‌هایی است که به‌طور خاص به نیازهای جنسیتی، اقلیت‌ها و گروه‌های قومی توجه داشته باشد. تمرکز بر انتخابات محلی می‌تواند به افزایش مشارکت شهروندی و پاسخگویی مؤثرتر دولت‌ها به خواسته‌های مردم منجر شود.

¹. Participation

². Rule of Law

³. Transparency

⁴. Accountability

- (۵) برابری و فراگیری^۱: برابری و فراگیری در جامعه زمانی تحقق می‌یابد که تمامی افراد، بدون استثنا، فرصت‌هایی برای پیشرفت داشته باشند. این مفهوم بر این باور استوار است که هیچ فردی نباید احساس نادیده گرفته شدن یا مورد تبعیض قرار گرفتن داشته باشد و همگان باید از فرصت‌های برابر بهره‌مند شوند. اصول برابری اجتماعی و توجه به نیازهای گروه‌های آسیب‌پذیر، نقطه آغازین برای بنیان‌گذاری جامعه‌ای عادلانه و ماندگار هستند. لذا ضروری است که تمامی افراد، به‌ویژه طبقات فقیر و نیازمند، در فرایندهای تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری مشارکت داشته باشند.
- (۶) نظام تصمیم‌سازی و تصمیم‌پذیری (اجماع‌پذیری)^۲: رویکرد اجماع به عنوان یک راهکار کارآمد شناخته می‌شود که تضمین می‌کند ساختارهای موجود در جامعه به نفع همگان عمل می‌کنند. برای دستیابی به تفاهم و مصالحه که منافع کلیه اعضای جامعه را در نظر می‌گیرد، ضروری است که نظرات متنوع مورد توجه قرار گیرند. بهره‌گیری از یک ساختار میانجیگری قوی، بی‌طرف و هماهنگ برای حل تعارضات و رسیدن به توافقات، اساسی است. احترام به حقوق شهروندان در مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها و اعتماد به فرایندهای مشارکتی و مشاوره‌ای، می‌تواند به تقویت دموکراسی و توسعه پایدار در جامعه منجر شود.
- (۷) اثربخشی و کارایی^۳: دولت‌ها و مؤسسات حکومتی برای فراهم آوردن خدمات عمومی به مردم، به یک مدیریت کارآمد و مؤثر نیاز دارند. برای رسیدن به این مقصود، بهبود بخشیدن به روندها و نهادها و استفاده بهینه از منابع موجود ضروری است. استانداردسازی و افزایش کیفیت خدمات، حرفه‌ای‌سازی دستگاه‌های اداری، تمرکز بر مأموریت‌های اصلی و حذف همپوشانی و اختلاف در عملکرد، از جمله اقدامات کلیدی است که دولت باید برای ارتقاء عملکرد خود به انجام رساند. حکمروایی خوب باید مبتنی بر اصول اخلاقی و مسئولیت‌پذیری باشد و منابع و قدرت خود را به نحوی اخلاقی و مسئولانه بکار گیرد.
- (۸) مسئولیت‌پذیری^۴: هر شخص یا گروهی باید در برابر رفتارها و تصمیمات خود که ممکن است بر جامعه تأثیر بگذارند، پاسخگو باشد. این مفهوم، نیازمند آن است که

¹. Inclusiveness

². Consensus oriented

³. Effectiveness and efficiency

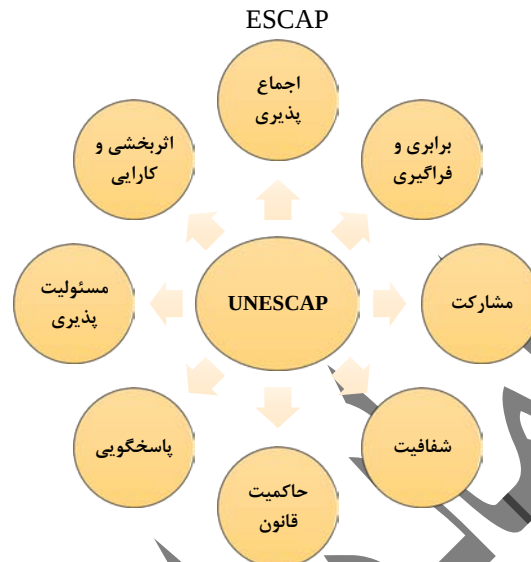
⁴. Responsiveness

تصمیم‌گیرندگان در سطوح مختلف، از جمله در بخش‌های دولتی، خصوصی و سازمان‌های غیردولتی، به مردم و ذینفعان پاسخگو باشند. مسئولیت‌پذیری همچنین به فعالیت سیاسی نیاز دارد، زیرا شهروندان، گروه‌های ذینفع، جامعه مدنی، دادگاه‌ها، رسانه‌ها و احزاب اپوزیسیون باید اصرار کنند که حاکمان قانون را رعایت کرده و اقدامات خود را توجیه کنند. همچنین، کسانی که خواستار مسئولیت‌پذیری هستند باید اطمینان داشته باشند که می‌توانند بدون ترس از عواقب، این مطالبه را دنبال کنند و از پاسخگویی صادقانه مقامات و توجه به نیازها و خواسته‌های جامعه اطمینان حاصل کنند (Modise & Modise, 2023: 2578).

در حوزه حکمروایی هوشمند برای مقاصد گردشگری، فناوری‌های نوین (هوشمند) به‌عنوان یکی از اجزای اصلی در مرحله پیاده‌سازی حکمروایی هوشمند مقصد شناخته می‌شوند. استفاده از این فناوری‌ها، انتقال دانش بین بازیگران مختلف روستایی را تسهیل کرده و مدیریت حکمروایی چندسطحی را بهبود می‌بخشد. وجود پلتفرم‌های فناوری مانند وای‌فای عواملی هستند که به همراه دسترسی به نرم‌افزارها و برنامه‌های کاربردی خاص، مشارکت تمام ذینفعان در فرآیند تصمیم‌گیری مرتبط با راهبردها و سیاست‌های روستایی را تضمین می‌کند. علاوه بر این، سیستم‌های ارتباطات و فناوری اطلاعات (ICT) به تمام افراد امکان دسترسی به اسناد و اطلاعات رسمی از طریق مخازن داده‌های باز (دموکراسی الکترونیکی) را می‌دهند، که به شفافیت کمک می‌کند. در نهایت، مردم از طریق دولت الکترونیک در مرکز تمامی فرآیندهای تصمیم‌گیری و ابتکارات مرتبط قرار می‌گیرند (Errichiello & Micera, 2021: 13).

دولت‌ها و سازمان‌های دولتی در تدوین سیاست‌ها و ابزارهای لازم برای توسعه مقاصد گردشگری هوشمند روستایی نقش مهمی دارند. این تلاش‌ها به هم‌افزایی و یکپارچگی بین دولت‌های روستایی، جوامع و ذینفعان کمک می‌کند و در نهایت به دستیابی به حکمروایی هوشمند منجر می‌شود. روستاهای هوشمند به‌عنوان نظام‌های مرتبط به هم، با فناوری‌های در حال توسعه همراه هستند و برای پاسخگویی به نیازهای جامعه بکار گرفته می‌شوند. با استفاده از این فناوری‌ها، جامعه می‌تواند به منابع مورد نیاز خود دسترسی پیدا کند و این امر می‌تواند الهام‌بخش توسعه پتانسیل روستاها به سمت روستای هوشمند باشد (Anggraheni et al., 2022: 74).

شکل ۱: مدل مفهومی دستیابی به حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی بر اساس

روش^۱

روش تحقیق توصیفی تحلیلی است. گردآوری اطلاعات به صورت اسنادی و میدانی انجام شد. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته و واحد تحلیل خانوارهای روستایی ساکن در روستاهای مقصد گردشگری استان قم بود. بر اساس اطلاعات اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان قم در سال ۱۴۰۳ تعداد ۱۱ روستای هدف گردشگری در سطح استان معرفی شده است. بر اساس نتایج سرشماری ۱۳۹۵ در روستاهای هدف گردشگری ۸۰۸۸ نفر با ۲۷۲۵ خانوار ساکن می‌باشند (Statistical Center of Iran, 2016). با توجه به اینکه اجازه حضور محقق در روستای فردو در زمان تکمیل پرسشنامه (شهریور ۱۴۰۳) به دلیل شرایط خاص امنیتی ناشی از تهدیدهای نظامی در مورد سایت های هسته ای کشور و بالا بودن سطح تنش فراهم نگردید، این روستا از مطالعه حذف شد. حجم نمونه در ۱۰ روستای هدف گردشگری (بجز فردو) با ۲۴۲۲ خانوار بر اساس فرمول کوکران معادل ۲۰۰ خانوار ذینفع در حوزه گردشگری تعیین و به روش تسهیم به نسبت حجم خانوار نمونه هر روستا برآورد گردید و اعضای نمونه در هر روستا به صورت تصادفی انتخاب شد. لازم

به ذکر است که جامعه آماری این پژوهش شامل خانوارهای روستایی فعال در حوزه گردشگری در روستاهای هدف استان قم بوده است. منظور از خانوارهای فعال، آن دسته از ساکنان روستا هستند که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در فعالیتهای گردشگری مشارکت دارند؛ مانند عرضه کنندگان خدمات اقامتی و پذیرایی، فروشندگان صنایع دستی و محصولات محلی، راهنمایان گردشگری، اعضای شوراهای محلی و سایر ذی نفعان مرتبط با گردشگری.

$$n = \frac{\frac{(1/96)^2 \times 0/5 \times 0/5}{(0/063)^2}}{1 + \frac{1}{2422} \left(\frac{(1/96)^2 \times 0/5 \times 0/5}{(0/063)^2} - 1 \right)} = 200$$

جدول ۱: روستاهای مقصد گردشگری به تفکیک شهرستان، بخش و دهستان و حجم نمونه

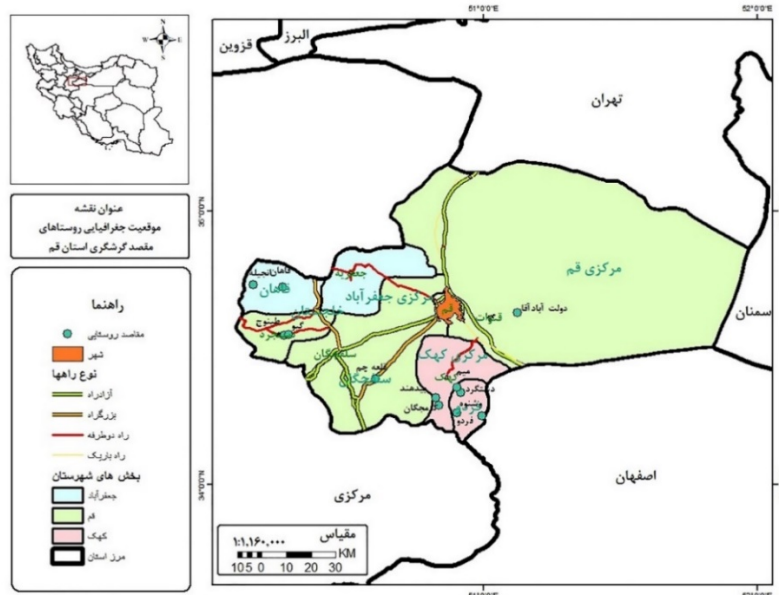
نام شهرستان	نام بخش	نام دهستان	روستاهای مقصد گردشگری استان قم	*۱۳۹۵		حجم نمونه
				خانوار	جمعیت	
قم	خلیجستان	دستجرد	طینوج	۳۲	۶۱	۱۴
			گیر	۱۱۰	۲۴۷	۱۸
	مرکزی قم	قنات	دولت آبادقا	۵۰	۱۸۲	۱۶
			قلعه چم	۲۸۴	۸۹۱	۱۸
جعفرآباد	قاهان	قاهان	انجیل	۹۱	۲۳۲	۲۴
کهک	فردو	فردو	فردو	۳۰۳	۸۳۹	-
			دستگرد	۹۰	۲۶۹	۲۰
			وشنوه	۲۲۹	۶۵۷	۳۰
			میم	۱۲۳	۳۵۵	۲۰
	مرکزی کهک	کرمجگان	کرمجگان	۱۰۰۱	۳۰۸۲	۲۰
بیدهند			۴۱۲	۱۲۷۳	۲۰	
جمع			۱۱	۲۴۲۲	۸۷۷۲	۲۰۰

مأخذ: *سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵

در قسمت تحلیل داده ها ابتدا به منظور اعتبارسنجی مدل بومی شده حکمروایی هوشمند مبتنی بر چارچوب UNESCAP، از تحلیل عاملی تأییدی (Confirmatory Factor Analysis) با نرم افزار SmartPLS استفاده شد. در این مرحله، روایی همگرا و واگرا سازه ها بررسی گردید. برای ارزیابی روایی همگرا، بارهای عاملی هر گویه، میانگین واریانس استخراج شده (AVE) و پایایی ترکیبی (CR) محاسبه شد. همچنین برای بررسی روایی واگرا از معیار

فورنل لارکر و شاخص HTMT استفاده گردید. نتایج نشان داد که تمامی سازه‌ها از حداقل‌های لازم برخوردار بوده و مدل بومی‌شده از اعتبار کافی برای ادامه تحلیل برخوردار است. پس از تأیید روایی مدل، با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون‌های تک‌نمونه‌ای برای سنجش میزان ادراک ساکنان مقاصد گردشگری روستایی از مؤلفه‌های حکمروایی هوشمند استفاده شد. لازم به ذکر است هدف از استفاده SmartPLS در این پژوهش صرفاً اعتبارسنجی ابزار و مدل بومی‌شده بوده است، نه آزمون روابط ساختاری میان متغیرها.

شکل ۲: نقشه روستاهای هدف گردشگری در استان قم.

جدول ۲: شاخص‌های تعیین‌کننده سطح حکمروایی هوشمند روستاهای مقصد گردشگری استان قم

منبع	گویه	شاخص اختصاری	مؤلفه
Gil et al., 2019 Alawadhi & Scholl, 2016 Wahyuni et al., 2022: Vitálišová et al., 2023 Damjanović et al., 2016: Alawadhi &	مشارکت ذینفعان (روستاییان و نهادهای مدنی، تعاونی‌ها و بخش خصوصی) در فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در قالب مشورت الکترونیکی	p_1	مشارکت
	تقویت روابط و همکاری بین دولت و ذینفعان (مردم، مشاغل و سایر	p_2	

Scholl, 2016: 2954, Scholl & Scholl, 2014	نهادهای مدنی) از طریق بهره‌گیری از ظرفیت‌های دولت الکترونیک		
Damjanović et al., 2016 Liu & Qi, 2022	مشارکت ذینفعان در ارائه خدمات هوشمند در روستا (دفاتر پیشخوان و کافی‌نت و ICT و ...) و اجازه کنشگری دولت به مردم و سازمان‌های غیردولتی برای ترویج «حکمروایی هوشمند»	p_3	
Huda et al., 2020 Bolívar & Meijer, 2016	توسعه خدمات دیجیتال و استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای تقویت قدرت و مشارکت مردم در اداره امور عمومی	p_4	
Modise & Modise, 2023	برابری همه اشخاص و نهادهای از جمله دولت در برابر قانون و اجرای منصفانه و بی‌طرفانه قوانین در سطوح مختلف برای همه	RU_1	لایحه قانون (قانون‌مندی)
Modise & Modise, 2023	حمایت قانون از حقوق و آزادی‌های فردی (مانند حقوق مالکیت و ...)	RU_2	
Atkočiūnienė & Vazonienė, 2019	ساده‌سازی قوانین و رویه‌های اداری و به‌طور کلی انعطاف‌پذیری بیشتر از طریق ابزارهای حکمرانی الکترونیکی (مانند صدور مجوزها و برندنیک و در ارتباط با مقاصد گردشگری)	RU_3	
Liu & Qi, 2022	وضع قوانین و مقررات مشخص در زمینه توسعه حکمروایی هوشمند و ارائه تعریفی دقیق از «دستورالعمل‌های هوشمند» و «استانداردهای هوشمند» حکمروایی	RU_4	
Modise & Modise, 2023	وجود مطبوعات آزاد و رقابتی به‌منظور اینکه افراد از طریق رسانه‌ها به اطلاعات دسترسی داشته باشند و عملکرد مقامات و نهادهای مختلف را ارزیابی کنند	T_1	تجربه (تجربیات)
Huda et al., 2020	دسترسی آزادانه، دقیق و قابل اعتماد به اطلاعات برای همگان (انتشار اطلاعات به‌صورت قانونی و به‌عنوان حقی عمومی مثلاً بودجه توسعه روستا و نحوه هزینه کرد آن و..)	T_2	
Modise & Modise, 2023	وجود جوامع مدنی فعال که فرآیندهای تصمیم‌گیری و اقدامات مسئولین را بررسی کند	T_3	
Aziiza & Susanto, 2020 Damjanović et al., 2016	شفافیت نهادهای محلی (دهیاری و شورای روستا) در تصمیم‌گیری در امور مختلف (امور مالی و ...)	T_4	
Liu & Qi, 2022	اشتراک‌گذاری اطلاعات کلیدی با ذینفعان در راستای تقویت مسئولیت‌پذیری عمومی و اعتماد مردم (از جمله طرح‌های، منابع و پتانسیل‌های موجود، دستاوردها، فعالیت‌های گردشگری و..)	T_5	
Modise & Modise, 2023	ارائه ملاکی مکتوب برای مقایسه عملکرد مسئولان با وظایف (تدوین منشور شهروندی که به تقویت پاسخگویی و اعتماد عمومی روستاییان نسبت به دولت کمک می‌کند)	A_1	تجربه (تجربیات)
Modise & Modise, 2023	پاسخگویی دقیق و به‌موقع به همه ذینفعان به‌منظور افزایش رضایتمندی عمومی با زمان‌بندی مشخص (مثلاً تشریح فعالیت‌ها و پروژه‌های	A_2	

	مختلف گردشگری روستا قبل از اجرا و ...)		
Modise & Modise, 2023	به کارگیری سیاست‌ها و روش‌هایی که به طور خاص به نیازهای زنان، اقلیت‌ها و گروه‌های قومی توجه کند	A_3	برابری و فراگیری
Liu & Qi, 2022	ایجاد سازوکاری برای انتقال نیازها و خواسته‌های گسترده جامعه روستایی به مسئولین با استفاده از سازوکارهای نوین حکمروایی (کانال‌های ارتباطی جدید و پلتفرم‌های مجازی و ...)	A_4	
Errichiello & Micera, 2021 Modise & Modise, 2023	فراهم آوردن زمینه استفاده از بستر دیجیتال جهت مشارکت همه ذینفعان در فرآیند تصمیم‌گیری، خصوصاً اقشار آسیب‌پذیر	I_1	
Modise & Modise, 2023	ایجاد فرصت‌های پیشرفت برابر برای تمامی افراد جامعه و عدم وجود احساس تبعیض (برابری در فرصت‌های شغلی، مالی (اخذ وام)، اجتماعی (دهیار و ...) و ...)	I_2	نظام تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری (اجماع)
Modise & Modise, 2023	طراحی سیاست‌هایی که بر اساس نیازهای افراد کم‌برخوردار طراحی شود و به تحقق عدالت و شمول کمک کند.	I_3	
Damjanović et al., 2016 Anggraheni et al., 2022	بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی جهت دستیابی به تفاهم و مصالحه تمامی ذینفعان در فرایند مدیریت و اجرای سیاست‌های توسعه روستایی	C_1	
Nurfaisal et al., 2020: 24 Singh & Patel, 2019: 41	تقویت مهارت دیجیتالی ذینفعان (افزایش سواد دیجیتال) به منظور بهینه‌سازی فرآیندهای تصمیم‌گیری	C_2	تربیتی و کارایی
Modise & Modise, 2023	بهره‌گیری از یک ساختار میانجیگری قوی، بی‌طرف و هماهنگ برای حل تعارضات و رسیدن به توافقات اساسی در سطح روستا	C_3	
Modise & Modise, 2023	احترام به حق مشارکت مردم در فرآیندهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و ... (برگزاری مرتب نشست‌های عمومی، همه‌پرسی‌ها و جلسات گفتگو، اهمیت اعتماد به روش‌های مشارکتی)	C_4	
Modise & Modise, 2023	تمرکز سازمان‌ها و نهادهای متولی بر مأموریت‌های اصلی خود در ارتباط با روستاییان و حذف همپوشانی و اختلاف در عملکرد (اجرایی طرح‌های بعد گازرسانی و ...)	E_1	تربیتی و کارایی
Damjanović et al., 2016	بهبود ساختارهای سازمانی و اداری در سطوح مختلف حکمروایی	E_2	
Iswanto, 2022	دیجیتال‌سازی خدمات دولتی خصوصاً برای روستاییان	E_3	
Iswanto, 2022	ارتقای زیرساخت‌های مورد نیاز در زمینه دسترسی به اینترنت	E_4	
Bolívar & Meijer, 2016	افزایش قابلیت نهادهای دولتی در برقراری ارتباط آنلاین با جامعه روستایی برای ارائه خدمات عمومی و انجام مسئولیت‌های مشخص شده	E_5	
Modise & Modise, 2023	وجود مکانیزمی با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارزیابی عملکرد خدمات دولتی	E_6	

Modise & Modise, 2023	پاسخگو بودن تصمیم گیرندگان در بخش های دولتی، خصوصی و سازمان های غیردولتی، به مردم و ذینفعان	Ru_1	مستند سازی
Modise & Modise, 2023	پاسخگویی صادقانه مقامات و توجه به نیازها و خواسته های جامعه روستایی با استفاده از تکنولوژی مناسب	Ru_2	
Modise & Modise, 2023	تأکید و اصرار شهروندان، گروه های ذینفع، جامعه مدنی، رسانه ها و احزاب بر رعایت قانون توسط حاکمان و ارائه دلایل موجه برای اقدامات توسعه ای	Ru_3	

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۴۰۴

یافته های تحقیق

مطابق جدول ۳ از مجموع ۲۰۰ سرپرست خانوار در روستاهای مقصد گردشگری، ۷۰ درصد مرد و ۳۰ درصد زن بوده اند. میانگین سنی پاسخگویان ۳۸ سال بوده اند. ۵۳ درصد پاسخگویان دیپلم و ۱۹ درصد لیسانس بوده اند. رشته تحصیلی ۵۳ درصد از پاسخگویان دیپلم، ۶ درصد لیسانس مهندسی، ۳۱ درصد لیسانس علوم انسانی، ۲ درصد لیسانس کشاورزی، ۴ درصد رشته های مرتبط با پزشکی و ۴ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات ابتدایی و سیکل بوده اند. ۱۷ درصد پاسخگویان از طریق وای فای، ۷۲ درصد اینترنت موبایل، ۶ درصد اینترنت همراه، ۳ درصد اینترنت خانگی و ۲ درصد از طریق ADSL به اینترنت متصل می شوند.

جدول ۳: توزیع فراوانی ویژگی های فردی و حرفه ای روستاییان

متغیر	مقوله ها	فراوانی	درصد	متغیر	مقوله ها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۴۰	۷۰	شغل	آزاد	۵۸	۲۹
	زن	۶۰	۳۰		غیرفعالین اقتصادی	۷۰	۳۵
	کمتر از ۲۰ سال	۶	۳		کارمند	۵۴	۲۷
سن	۲۰-۳۰ سال	۳۶	۱۸		کشاورز	۱۸	۹
	۳۰-۴۰ سال	۸۰	۴۰	رشته	دیپلم	۱۰۶	۵۳
	۴۰-۵۰ سال	۳۶	۱۸		لیسانس مهندسی	۱۲	۶
	۵۰-۶۰ سال	۲۸	۱۴		لیسانس علوم انسانی	۶۲	۳۱
	۶۰ سال به بالا	۱۴	۷		لیسانس کشاورزی	۴	۲
اقامت	بومی	۱۶۸	۸۴	نحوه بهره گیری	رشته های پزشکی	۸	۴
	غیربومی	۳۲	۱۶		رشته ندارد	۸	۴
	زیر دیپلم	۸	۴	تحصیلات	وای فای	۳۴	۱۷
تحصیلات	دیپلم	۱۰۶	۵۳		اینترنت موبایل	۱۴۴	۷۲
	فوق دیپلم	۲۶	۱۳		اینترنت همراه	۱۲	۶

متغیر	مقوله‌ها	فراوانی	درصد	متغیر	مقوله‌ها	فراوانی	درصد
	لیسانس	۳۸	۱۹	از اینترنت	اینترنت خانگی	۶	۳
	فوق لیسانس	۱۴	۷		IDSL	۴	۲
	دکتری	۸	۴				

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

بررسی اعتباریابی مدل بومی شده UNSCAPE

هر مدل وارداتی (مثل UNSCAP) برای استفاده در بستر بومی ایران نیازمند آزمون روایی و پایایی است، زیرا تفاوت‌های فرهنگی، نهادی و اجتماعی می‌تواند بر کارآمدی شاخص‌ها اثر بگذارد. از این رو در این پژوهش برای بررسی روایی مدل بومی شده از تحلیل عاملی تأییدی (CFA) و نرم‌افزار SmartPLS استفاده شده است. این کار نشان می‌دهد که ابعاد و شاخص‌های مدل با داده‌های محلی سازگار هستند. همچنین نوآوری پژوهش در این است که برای نخستین بار مدل UNSCAP با ۸ بعد و ۳۳ شاخص در زمینه حکمروایی مقاصد گردشگری روستایی ایران (استان قم) بومی‌سازی و سپس اعتبارسنجی شده است. از این رو این مدل نه صرفاً یک چارچوب نظری، بلکه می‌تواند یک ابزار عملیاتی معتبر برای سیاست‌گذاری در ارتباط با این موضوع در ایران باشد.

مطابق الگوریتم PLS ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بررسی شد. با توجه به مقادیر آلفای کرونباخ، پایایی مرکب گزارش شده تمامی متغیرها بالاتر از ۰/۵ می‌باشند که نشان‌دهنده مناسب بودن پایایی مدل مفهومی است. همچنین مقدار متوسط واریانس استخراجی (AVE) برای متغیرهای مکنون بالاتر از ۰/۵ است بنابراین روایی همگرایی مدل‌های اندازه‌گیری نیز مطلوب است.

جدول ۴: گزارش آلفای کرونباخ پایایی ترکیبی و روایی همگرا برای مفهوم حکمروایی هوشمند در

مقاصد گردشگری

شاخص‌های حکمروایی هوشمند	میانگین واریانس استخراجی AVE	پایایی ترکیبی CR	پایایی همگون rho	آلفای کرونباخ
پاسخگویی	۰/۶۶۶	۰/۸۸۸	۰/۸۵۱	۰/۸۳۲
اثربخشی و کارایی	۰/۵۲۱	۰/۸۳۳	۰/۷۷۱	۰/۷۶۲
برابری و فراگیری	۰/۶۸۹	۰/۸۶۹	۰/۷۸۷	۰/۷۷۲
اجماع‌پذیری	۰/۶۴۲	۰/۸۷۷	۰/۸۱۸	۰/۸۱۴
مشارکت	۰/۵۳۵	۰/۸۲۰	۰/۷۳۳	۰/۷۱۰

شاخص های حکمروایی هوشمند	میانگین واریانس استخراجی AVE	پایایی ترکیبی CR	پایایی همگون rho	آلفای کرونباخ
شفافیت	۰/۵۲۵	۰/۸۴۱	۰/۷۹۴	۰/۷۵۷
مسئولیت پذیری	۰/۶۱۲	۰/۸۲۵	۰/۷۰۶	۰/۶۸۳
حاکمیت قانون	۰/۶۰۲	۰/۸۵۸	۰/۷۸۵	۰/۷۷۹

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۴

در ادامه روایی مدل ESCAP به کمک تحلیل عاملی تأییدی (CFA) بررسی شد، مقدار T در شاخص های حکمروایی هوشمند در روستاهای مقصد گردشگری استان قم بالاتر از ۱/۹۶ می باشد که حاکی از تأیید شاخص های معرفی شده در سطح اطمینان ۹۵ درصد است.

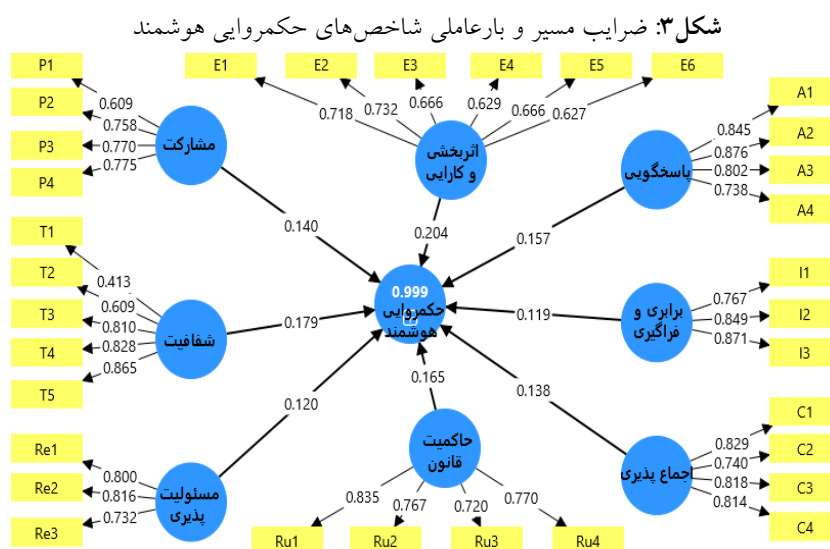
جدول ۵: نتایج بارهای عاملی مرتبه اول شاخص های حکمروایی هوشمند

شاخص	گویه (مرتبه اول)	ضریب مسیر	T-value
ارتقاء و کارایی	E1-تمرکز سازمان ها و نهادهای متولی بر مأموریت های اصلی خود در ارتباط با روستاییان و حذف همپوشانی و اختلاف در عملکرد	۰/۷۱۸	۱۴/۸۷۹
	E2-بهبود ساختارهای سازمانی و اداری در سطوح مختلف حکمروایی	۰/۷۳۲	۱۴/۳۰۱
	E3-دیجیتال سازی خدمات دولتی خصوصاً برای روستاییان	۰/۶۶۶	۹/۹۳۸
	E4-ارتقای زیرساخت های مورد نیاز در زمینه های دسترسی به اینترنت	۰/۶۲۹	۷/۸۳۵
	E5-افزایش قابلیت نهادهای دولتی در برقراری ارتباط آنلاین با جامعه روستایی برای ارائه خدمات عمومی و انجام مسئولیت های مشخص شده	۰/۶۶۶	۱۰/۱۱۳
	E6-وجود مکانیزمی با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارزیابی عملکرد خدمات دولتی	۰/۶۲۷	۷/۶۳۰
پاسخگویی	A1-ارائه ملاکی مکتوب برای مقایسه عملکرد مسئولان با وظایفشان	۰/۸۴۵	۲۴/۲۷۰
	A2-پاسخگویی دقیق و به موقع به همه ذینفعان به منظور افزایش رضایتمندی عمومی با زمان بندی مشخص	۰/۸۷۶	۳۱/۷۳۰
	A3-به کارگیری سیاست ها و روش هایی که به طور خاص به نیازهای زنان، اقلیت ها و گروه های قومی توجه کند	۰/۸۰۲	۱۷/۱۴۳
	A4-ایجاد سازوکاری برای انتقال نیازها و خواسته های گسترده جامعه روستایی به مسئولین با استفاده از سازوکارهای نوین حکمروایی	۰/۷۳۸	۱۴/۹۰۳
برابری و فراگیری	I1-فراهم آوردن زمینه استفاده از بستر دیجیتال جهت مشارکت همه ذینفعان در فرآیند تصمیم گیری، خصوصاً اقشار آسیب پذیر	۰/۷۶۷	۱۲/۵۸۴
	I2-ایجاد فرصت های پیشرفت برابر برای تمامی افراد جامعه و عدم وجود احساس تبعیض	۰/۸۴۹	۲۰/۶۷۹
	I3-طراحی سیاست هایی که بر اساس نیازهای افراد کم برخوردار طراحی شود و به تحقق عدالت و شمول کمک کند	۰/۸۷۱	۲۵/۹۸۱

ابعاد پذیر	C1- بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی جهت دستیابی به تفاهم و مصالحه تمامی ذینفعان در فرایند مدیریت و اجرای سیاست‌های توسعه	۰/۸۲۹	۱۸/۱۲۷۲
	C2- تقویت مهارت دیجیتالی ذینفعان به منظور بهینه‌سازی فرآیندهای تصمیم‌گیری	۰/۷۴۰	۱۳/۸۴۲
	C3- بهره‌گیری از یک ساختار میانجیگری قوی، بی‌طرف و هماهنگ برای حل تعارضات و رسیدن به توافقات اساسی در سطح روستا	۰/۸۱۸	۲۸/۷۲۱
	C4- احترام به حق مشارکت مردم در فرآیندهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و...	۰/۸۱۴	۱۸/۵۰۸
مشارکت	P1- مشارکت ذینفعان در فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در قالب مشورت الکترونیکی	۰/۶۰۹	۵/۶۷۰
	P2- تقویت روابط و همکاری بین دولت و ذینفعان از طریق بهره‌گیری از ظرفیت دولت الکترونیک	۰/۷۵۸	۱۲/۳۰۵
	P3- مشارکت ذینفعان در ارائه خدمات هوشمند در روستا و اجازه کنشگری دولت به مردم و سازمان‌های غیردولتی برای ترویج «حکمرانی هوشمند»	۰/۷۷۰	۱۲/۶۶۹
	P4- توسعه خدمات دیجیتال و استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای تقویت قدرت و مشارکت مردم در اداره امور عمومی	۰/۷۷۵	۱۴/۳۹۶
شفافیت	T1- وجود مطبوعات آزاد و رقابتی برای اینکه افراد از طریق رسانه‌ها به اطلاعات دسترسی داشته و عملکرد مقامات و نهادهای مختلف را ارزیابی کنند	۰/۴۱۳	۳/۶۳۳
	T2- دسترسی آزادانه، دقیق و قابل اعتماد به اطلاعات برای همگان	۰/۶۰۹	۵/۹۴۲
	T3- وجود جوامع مدنی فعال که فرآیندهای تصمیم‌گیری و اقدامات مسئولین را بررسی کنند	۰/۸۱۰	۱۹/۱۳۶
	T4- شفافیت نهادهای محلی (دهیاری و شورای روستا) در تصمیم‌گیری در امور مختلف	۰/۸۲۸	۲۳/۰۷۸
	T5- اشتراک‌گذاری اطلاعات کلیدی با ذینفعان در راستای تقویت مسئولیت‌پذیری عمومی و اعتماد مردم	۰/۸۶۵	۳۰/۳۹۹
مسئولیت‌پذیری	Re1- پاسخگو بودن تصمیم‌گیرندگان در بخش‌های دولتی، خصوصی و سازمان‌های غیردولتی، به مردم و ذینفعان	۰/۸۰۰	۱۸/۶۱۴
	Re2- پاسخگویی صادقانه مقامات و توجه به نیازها و خواسته‌های جامعه روستایی با استفاده از تکنولوژی مناسب	۰/۸۱۶	۱۷/۳۷۳
	Re3- تأکید و اصرار شهروندان، گروه‌های ذینفع، جامعه مدنی، رسانه‌ها و احزاب بر رعایت قانون توسط حاکمان و ارائه دلایل موجه برای اقدامات توسعه‌ای	۰/۷۳۲	۱۱/۳۵۷
حاکمیت قانون	Ru1- برابری همه اشخاص و نهادها از جمله دولت در برابر قانون و اجرای منصفانه و بی‌طرفانه قوانین در سطوح مختلف برای همه	۰/۸۳۵	۲۲/۰۱۰
	Ru2- حمایت قانون از حقوق و آزادی‌های فردی	۰/۷۶۷	۱۳/۳۵۱
	Ru3- انعطاف‌پذیری بیشتر از طریق ابزارهای حکمرانی الکترونیکی	۰/۷۲۰	۱۰/۵۹۰

۲۰/۳۰۸	۰/۷۷۰	Ru4-وضع قوانین و مقررات مشخص در زمینه توسعه حکمروایی هوشمند و ارائه تعریفی دقیق از «دستورالعمل‌ها و استانداردهای حکمروایی هوشمند»
--------	-------	---

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

نتایج اعتبارسنجی نشان داد که شاخص‌های مدل با داده‌های محلی سازگار بوده و از روایی لازم برخوردارند. لذا پس از تأیید اعتبار مدل، میزان ادراک ساکنان از مؤلفه‌های حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی بررسی شد. بدین ترتیب، پژوهش حاضر علاوه بر ارائه یک چارچوب نظری معتبر، الگویی عملیاتی برای سیاست‌گذاری گردشگری روستایی در ایران فراهم می‌آورد.

ادراک ساکنین مقاصد گردشگری روستایی از مولفه‌های حکمروایی هوشمند ادراک جامعه محلی مقاصد گردشگری روستایی بر اساس مدل پیشنهادی کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد ESCAP، ذیل ۸ بعد به شرح زیر بررسی شد.

الف) مشارکت: کلیه شاخص‌های مؤلفه مشارکت در مقاصد گردشگری روستایی در طیف لیکرت دارای میانگین کمتر از میانه نظری (عدد ۳) بوده و شاخص‌های مشارکت در روستاهای مقصد گردشگری استان قم در وضعیت مطلوب قرار ندارد. پایین‌ترین میانگین مربوط به "مشارکت ذینفعان (روستاییان و نهادهای مدنی، تعاونی‌ها و بخش خصوصی) در

فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در قالب مشورت الکترونیکی " با ۱/۷۶ و بالاترین میانگین مربوط به "توسعه خدمات دیجیتال و استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای تقویت قدرت و مشارکت مردم در اداره امور عمومی" با ۲/۳۰ است.

در بسیاری از مناطق روستایی، امکانات و زیرساخت‌های لازم برای بهره‌گیری مؤثر از فناوری‌های الکترونیکی و خدمات دیجیتال همچنان ناکافی است. علاوه بر این بخشی از ذینفعان، آشنایی و مهارت لازم جهت استفاده از روش‌های نوین مشارکت دیجیتال (مانند مشورت الکترونیکی یا استفاده از رسانه‌های اجتماعی) را نداشته و فرهنگ مشارکت مدنی و الکترونیکی در برخی جوامع روستایی هنوز کاملاً شکل نگرفته یا پذیرفته نشده است. لذا مدیریت و اجرای طرح‌های مشارکتی در قالب خدمات هوشمند و حکمروایی الکترونیک هنوز به مرحله بلوغ نرسیده است و برای بسیاری از ذینفعان ناشناخته یا مبهم است. همچنین فرآیندهای رسمی و ساختارهای نهادی هنوز توانایی کافی برای جذب مشارکت فعال مردم در قالب الکترونیکی و هوشمند را ندارد.

جدول ۶: ادراک ساکنین مقاصد گردشگری از مولفه مشارکت در حکمروایی هوشمند به درصد

زیر حوزه: شاخص‌های مشارکت گویه- عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	x^2
P1-مشارکت ذینفعان در فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در قالب مشورت الکترونیکی	۴۴	۳۷	۱۸	۱	۰	۱/۷۶	۰/۰۰
P2-تقویت روابط و همکاری بین دولت و ذینفعان از طریق بهره‌گیری از ظرفیت دولت الکترونیک	۱۷	۵۴	۲۱	۸	۰	۲/۲۰	۰/۰۰
P3-مشارکت ذینفعان در ارائه خدمات هوشمند در روستا و اجازه کنشگری دولت به مردم و سازمان‌های غیردولتی برای ترویج «حکمروایی هوشمند»	۳۷	۲۶	۲۸	۵	۴	۲/۱۳	۰/۰۰
P4-توسعه خدمات دیجیتال و استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای تقویت قدرت و مشارکت مردم در اداره امور عمومی	۱۹	۴۲	۳۱	۶	۲	۲/۳۰	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

ب- حاکمیت قانون: کلیه شاخص‌های مولفه حاکمیت قانون دارای میانگین کمتر از میانه نظری (عدد ۳) بوده و در وضعیت مطلوب قرار ندارد. پایین‌ترین میانگین مربوط به "وضع قوانین و مقررات مشخص در زمینه توسعه حکمروایی هوشمند و ارائه تعریفی دقیق

از «دستورالعمل‌های هوشمند» و «استانداردهای هوشمند» حکمروایی با ۲/۰۱ و بالاترین میانگین مربوط به "حمایت قانون از حقوق و آزادی‌های فردی (مانند حقوق مالکیت و ...)" با ۲/۳۹ است. مطالعات میدانی منعکس‌کننده واقعیت‌هایی مانند عدم شفافیت در فرآیند اجرای قوانین، فساد احتمالی، نابرابری در دسترسی به عدالت و فقدان نهادهای نظارتی کارآمد است. همچنین اجرایی نشدن کامل قوانین، باعث کاهش احساس حمایت می‌شود. سرعت تغییرات قوانین و رویه‌ها کم است یا اجرای آنها به صورت غیرشفاف انجام می‌شود و این نشان‌دهنده کمبود چارچوب‌های قانونی و ضوابط روشن در حوزه حکمرانی هوشمند است که باعث سردرگمی، عدم اطمینان و اجرای ناقص این فناوری‌ها و خدمات می‌شود. ناهماهنگی‌ها، فقدان استانداردهای ملی و بین‌المللی، و ضعف در هماهنگی میان سازمان‌ها و نهادهای حکومتی از دیگر عوامل مؤثر است.

جدول ۷: ادراک ساکنین مقاصد گردشگری روستایی از مولفه حاکمیت قانون در حکمروایی هوشمند

زیر حوزه: شاخص‌های حاکمیت قانون گویه - عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	χ^2
Ru1- برابری همه اشخاص و نهادها از جمله دولت در برابر قانون و اجرای منصفانه و بی‌طرفانه قوانین در سطوح مختلف برای همه	۲۹	۳۸	۲۴	۶	۳	۲/۱۶	۰/۰۰
Ru2- حمایت قانون از حقوق و آزادی‌های فردی	۱۹	۴۱	۲۳	۱۶	۱	۲/۳۹	۰/۰۰
Ru3- انعطاف‌پذیری بیشتر از طریق ابزارهای حکمرانی الکترونیکی	۲۴	۴۳	۲۲	۷	۴	۲/۲۴	۰/۰۰
Ru4- وضع قوانین و مقررات مشخص در زمینه توسعه حکمروایی هوشمند و ارائه تعریفی دقیق از «دستورالعمل‌ها و استانداردهای حکمروایی هوشمند»	۲۶	۵۱	۱۹	۴	۰	۲/۰۱	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

پ- شفافیت: کلیه شاخص‌های مؤلفه شفافیت در مقاصد گردشگری روستایی در طیف لیکرت دارای میانگین کمتر از میانه نظری (عدد ۳) بوده و در وضعیت مطلوب قرار ندارد. پایین‌ترین میانگین مربوط به "وجود جوامع مدنی فعال که فرآیندهای تصمیم‌گیری و اقدامات مسئولین را بررسی کند" با ۱/۹۱ و بالاترین میانگین مربوط به "شفافیت نهادهای

محلی (دهیاری و شورای روستا) در تصمیم‌گیری در امور مختلف (امور مالی و ...) "با ۲/۵۸ است. به طور کلی نبود رسانه‌های مستقل و قدرتمند باعث کاهش دسترسی آزاد و کامل مردم به اطلاعات و کاهش امکان ارزیابی عملکرد مسئولین می‌شود. اطلاعات منتشر شده ناقص، با تأخیر یا به صورت گزینشی ارائه می‌شود که اعتماد عمومی را کاهش داده و مانع شفافیت واقعی می‌شود. فعالیت نهادهای مدنی حاکی از نبود توانمندی کافی برای نظارت بر عملکرد مسئولین و مشارکت فعال در فرآیندهای تصمیم‌گیری است. ضعف ساختاری، کمبود منابع، فشارهای سیاسی یا اجتماعی و محدودیت‌های قانونی مانع فعالیت مؤثر جوامع مدنی می‌شود. کمبود شفافیت در تصمیم‌گیری‌های مالی و سایر امور محلی معلول عدم پاسخگویی کافی، فرایندهای بسته، یا فقدان ابزارهای نظارت عمومی است. اطلاع‌رسانی و اشتراک‌گذاری اطلاعات کلیدی به صورت کامل یا به موقع با ذینفعان (مردم، سازمان‌ها و گروه‌ها) ضعیف است. این وضعیت موجب کاهش مسئولیت‌پذیری عمومی و تضعیف اعتماد مردم نسبت به نهادهای اجرایی و مدیریتی شده است.

جدول ۸: ادراک ساکنین مقاصد گردشگری از مولفه شفافیت در حکمروایی هوشمند به درصد

زیر حوزه: شاخص‌های شفافیت گویه - عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	χ^2
T1- وجود مطبوعات آزاد و رقابتی برای اینکه افراد از طریق رسانه‌ها به اطلاعات دسترسی داشته و عملکرد مقامات و نهادهای مختلف را ارزیابی کنند	۲۰	۴۸	۲۵	۷	۰	۲/۱۹	۰/۰۰
T2- دسترسی آزادانه، دقیق و قابل اعتماد به اطلاعات برای همگان	۲۸	۳۷	۳۱	۴	۰	۲/۱۱	۰/۰۰
T3- وجود جوامع مدنی فعال که فرآیندهای تصمیم‌گیری و اقدامات مسئولین را بررسی کند	۳۳	۴۶	۱۸	۳	۰	۱/۹۱	۰/۰۰
T4- شفافیت نهادهای محلی (دهیاری و شورای روستا) در تصمیم‌گیری در امور مختلف	۱۸	۳۳	۲۷	۱۷	۵	۲/۵۸	۰/۰۰
T5- اشتراک‌گذاری اطلاعات کلیدی با ذینفعان در راستای تقویت مسئولیت‌پذیری عمومی و اعتماد مردم	۲۱	۴۱	۲۶	۹	۳	۲/۳۲	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

ت- پاسخگویی: کلیه شاخص‌های مؤلفه پاسخگویی در مقاصد گردشگری روستایی در طیف لیکرت دارای میانگین کمتر از میانه نظری (عدد ۳) بوده و در وضعیت مطلوب قرار ندارد. پایین‌ترین میانگین مربوط به "به کارگیری سیاست‌ها و روش‌هایی که به‌طور خاص به نیازهای زنان، اقلیت‌ها و گروه‌های قومی توجه کند" با ۲/۰۹ و بالاترین میانگین مربوط به "ایجاد سازوکاری برای انتقال نیازها و خواسته‌های گسترده جامعه روستایی به مسئولین با استفاده از سازوکارهای نوین حکمروایی" با ۲/۵۱ است. نبود منشورها و معیارهای دقیق و دردسترس برای مردم باعث کاهش شفافیت و دشواری در ارزیابی عملکرد مسئولان می‌شود و در نتیجه رضایت عمومی و حس پاسخگویی را کاهش می‌دهد. مشکلات سیستم پاسخگویی ناشی از عدم وجود سازوکارهای مؤثر برای پیگیری و تضمین پاسخ به ذینفعان، وجود روندهای سنتی، تبعیض‌های ساختاری یا نبود برنامه‌های هدفمند و مدون برای حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر است. ضعف در زیرساخت‌های فناوری، عدم آموزش کافی، مقاومت مدیران یا کمبود فرهنگ مشارکت مؤثر در فضای الکترونیکی باعث محدودیت استفاده از فناوری‌ها و روش‌های نوین برای انتقال صدا و مطالبات جامعه می‌شود.

جدول ۹: ادراک ساکنین مقاصد گردشگری روستایی از مؤلفه پاسخگویی در حکمروایی هوشمند

زیر حوزه: شاخص‌های پاسخگویی گویه- عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	χ^2
A1-ارائه ملاکی مکتوب برای مقایسه عملکرد مسئولان با وظایفشان	۲۰	۴۸	۲۶	۴	۲	۲/۲۰	۰/۰۰
A2-پاسخگویی دقیق و به‌موقع به همه ذینفعان به‌منظور افزایش رضایتمندی عمومی با زمان‌بندی مشخص	۱۷	۵۱	۲۶	۴	۲	۲/۲۳	۰/۰۰
A3-به کارگیری سیاست‌ها و روش‌هایی که به‌طور خاص به نیازهای زنان، اقلیت‌ها و گروه‌های قومی توجه کند	۲۵	۴۸	۲۰	۷	۰	۲/۰۹	۰/۰۰
A4-ایجاد سازوکاری برای انتقال نیازها و خواسته‌های گسترده جامعه روستایی به مسئولین با استفاده از سازوکارهای نوین حکمروایی	۱۴	۴۲	۲۹	۹	۶	۲/۵۱	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

ث- برابری و فراگیری: کلیه شاخص‌های مؤلفه برابری و فراگیری در مقاصد گردشگری روستایی در طیف لیکرت دارای میانگین کمتر از میانه نظری (عدد ۳) بوده و در وضعیت مطلوب قرار ندارد. پایین‌ترین میانگین مربوط به "سیاست‌هایی که بر اساس نیازهای افراد کم‌برخوردار طراحی شود و به تحقق عدالت و شمول کمک کند" با ۲/۰۸ و بالاترین میانگین مربوط به "ایجاد فرصت‌های پیشرفت برابر برای تمامی افراد جامعه و عدم وجود احساس تبعیض" با ۲/۲۵ است. ایجاد فرصت‌های پیشرفت برابر و عدم وجود تبعیض در جامعه روستایی به دلایل ساختاری و فرهنگی هنوز با دغدغه‌هایی روبه‌رو است. طراحی سیاست‌هایی که بر نیازهای افراد کم‌برخوردار تمرکز کنند و عدالت و شمول را تحقق بخشند، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق، منابع کافی و حمایت نهادهای متولی دارد. عدم وجود این سیاست‌ها یا اجرای ناقص آنها منجر به کاهش حس عدالت و فراگیری در میان جامعه روستایی شده است که در کاهش میانگین‌ها انعکاس یافته است. در بسیاری از مناطق روستایی، فرهنگ مشارکت، اعتماد به نهادهای تصمیم‌گیر و آگاهی از حقوق مدنی و فرصت‌های قابل‌دسترس کمتر توسعه یافته است. این مسئله موجب کاهش تمایل افراد به مشارکت فعال در فرآیندهای تصمیم‌گیری و استفاده از بسترهای دیجیتال می‌شود. نبود هماهنگی و انسجام بین دستگاه‌ها و نهادهای متولی توسعه روستایی، ضعف برنامه‌ریزی منطقه‌ای و فقدان الگوهای تبیین شده برای توسعه فراگیر و پایدار، به عدم تحقق کامل شاخص‌های برابری و فراگیری منجر می‌شود.

جدول ۱۰: ادراک ساکنین مقاصد گردشگری از مولفه برابری و فراگیری در حکمروایی هوشمند

زیر حوزه: شاخص‌های برابری و فراگیری گویه - عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	χ^2
I1- فراهم آوردن زمینه استفاده از بستر دیجیتال جهت مشارکت همه ذینفعان در فرآیند تصمیم‌گیری، خصوصاً اقشار آسیب‌پذیر	۱۹	۶۰	۱۴	۶	۱	۲/۱۰	۰/۰۰
I2- ایجاد فرصت‌های پیشرفت برابر برای تمامی افراد جامعه و عدم وجود احساس تبعیض	۲۲	۴۵	۲۱	۱۰	۲	۲/۲۵	۰/۰۰

زیر حوزه: شاخص‌های برابری و فراگیری گویه - عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	χ^2
I3-طراحی سیاست‌هایی که بر اساس نیازهای افراد کم‌برخوردار طراحی شود و به تحقق عدالت و شمول کمک کند	۲۴	۵۲	۱۷	۶	۱	۲/۰۸	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

ج- نظام تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی (اجماع‌پذیری): کلیه شاخص‌های این مؤلفه دارای میانگین کمتر از میانه نظری (عدد ۳) بوده و در وضعیت مطلوب قرار ندارد. پایین‌ترین میانگین مربوط به "تقویت مهارت دیجیتال ذینفعان (افزایش سواد دیجیتال) به‌منظور بهینه‌سازی فرآیندهای تصمیم‌گیری" با ۱/۸۳ و بالاترین میانگین مربوط به "احترام به حق مشارکت مردم در فرآیندهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و..." با ۲/۴۱ است. عموماً ذینفعان از جمله مردم روستا و نهادهای مرتبط، دانش و مهارت کافی برای استفاده مؤثر از ابزارها و سیستم‌های دیجیتال که به بهبود فرآیند تصمیم‌گیری کمک می‌کند، ندارند. این کمبود دانش منجر به عدم مشارکت فعال، عملکرد ضعیف در استفاده از فناوری و کاهش بازدهی فرآیندهای تصمیم‌گیری شده است. نارسایی‌های آموزشی، فقدان برنامه‌های توانمندسازی سامانمند و نبود منابع کافی برای آموزش‌های دیجیتال از جمله عوامل مهم هستند. فقدان نهادهای مستقل و توانمند میانجی، کمبود آموزش در روش‌های حل تعارض و نبود قوانین یا چارچوب‌های روشن برای میانجیگری، سطح پایین اعتماد ذینفعان به نهادهای میانجی و روند حل اختلاف به‌صورت رسمی و منسجم، ساختارهای قدرت متمرکز، فرهنگ محدود مشارکت، فقدان سازوکارهای تضمین‌کننده مشارکت واقعی باعث ضعف در نظام تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری هوشمند می‌شود.

جدول ۱۱: ادراک ساکنین مقاصد گردشگری روستایی از مولفه اجماع‌پذیری در حکمروایی هوشمند

زیر حوزه: شاخص‌های نظام تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی (اجماع‌پذیری) گویه - عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	χ^2
C1- بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی جهت دستیابی به تفاهم و مصالحه تمامی ذینفعان در فرایند مدیریت و اجرای سیاست‌های توسعه	۱۸	۶۰	۲۰	۲	۰	۲/۰۶	۰/۰۰

زیر حوزه: شاخص‌های نظام تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی (اجماع‌پذیری) گویه- عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	χ^2
C2-تقویت مهارت دیجیتالی ذینفعان به‌منظور بهینه‌سازی فرآیندهای تصمیم‌گیری	۳۶	۴۷	۱۵	۲	۰	۱/۸۳	۰/۰۰
C3-بهره‌گیری از یک ساختار میانجیگری قوی، بی‌طرف و هماهنگ برای حل تعارضات و رسیدن به توافقات اساسی در سطح روستا	۳۱	۳۳	۲۳	۱۱	۲	۲/۲۰	۰/۰۰
C4-احترام به‌حق مشارکت مردم در فرآیندهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و...	۱۶	۴۵	۲۳	۱۴	۲	۲/۴۱	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

چ- اثربخشی و کارایی: کلیه شاخص‌های مؤلفه اثربخشی و کارایی در مقاصد گردشگری روستایی در طیف لیکرت دارای میانگین کمتر از میانه نظری بوده و در وضعیت مطلوب قرار ندارد. پایین‌ترین میانگین مربوط به "دیجیتال‌سازی خدمات دولتی خصوصاً برای روستاییان" با ۲/۰۱ و بالاترین میانگین مربوط به "بهبود ساختارهای سازمانی و اداری در سطوح مختلف حکمروایی" با ۲/۳۱ است. براساس مطالعات میدانی در عمل ساختارهای سازمانی و نهادی غالباً دچار پراکنده‌کاری، تداخل وظایف و تداخل مسئولیت‌ها هستند. این موضوع ناشی از ضعف هماهنگی بین سازمان‌ها، نبود نظام پایش و ارزیابی مستمر، ناکافی بودن نظام مدیریتی مؤثر برای جلوگیری از موازی‌کاری باشد. اصلاحات ساختاری و بهینه‌سازی فرآیندهای اداری به‌صورت کامل و کارآمد در نظام حکمرانی روستاها پیاده نشده است. چالش‌هایی مانند بوروکراسی پیچیده، مقاومت به تغییر و کمبود نیروی متخصص و ماهر در سطوح مختلف سازمان‌ها، مانع از تحقق اثربخشی و کارایی شده است. خدمات الکترونیکی در مناطق روستایی به نحو مطلوب توسعه نیافته و محدودیت‌های زیرساختی همچون دسترسی ناپایدار یا کند اینترنت، فقدان تجهیزات لازم و آموزش ناکافی مردم روستاها در استفاده از خدمات دیجیتال، از دلایل اصلی کندی در دیجیتالی کردن خدمات دولتی خصوصاً برای روستاییان است. کمبود پوشش شبکه، کیفیت پایین خدمات، و عدم وجود سرمایه‌گذاری کافی در توسعه زیرساخت‌ها مانع از بهبود اثربخشی خدمات و افزایش کارایی شده است. همچنین پایین بودن میانگین مربوط به «افزایش قابلیت نهادهای دولتی در ارتباط آنلاین با جامعه روستایی» نشان می‌دهد که نهادها هنوز نتوانسته‌اند به شکل کافی و مؤثر از فناوری‌های ارتباطی برای ارائه خدمات آنلاین و تعامل با مردم بهره‌برند. این موضوع

به دلیل ضعف آموزش کارکنان، نبود سامانه‌های یکپارچه و کارآمد، و عدم تمایل یا فرصت کافی برای توسعه تعاملات آنلاین است. نبود مکانیزم‌های پایش و ارزیابی اثربخشی خدمات دولتی نشانگر فقدان سیستمهای شفاف، دقیق و هوشمند برای سنجش و بهبود عملکرد است.

جدول ۱۲: ادراک ساکنین مقاصد گردشگری از مولفه اثربخشی و کارایی در حکمروایی هوشمند

زیر حوزه: شاخص‌های اثربخشی و کارایی گونه- عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	χ^2
E1- تمرکز سازمان‌ها و نهادهای متولی بر مأموریت‌های اصلی خود در ارتباط با روستاییان و حذف همپوشانی و اختلاف در عملکرد	۲۵	۳۸	۳۱	۵	۱	۲/۱۹	۰/۰۰
E2- بهبود ساختارهای سازمانی و اداری در سطوح مختلف حکمروایی	۱۵	۴۷	۳۱	۶	۱	۲/۳۱	۰/۰۰
E3- دیجیتال‌سازی خدمات دولتی مخصوصاً برای روستاییان	۳۰	۴۵	۱۹	۶	۰	۲/۰۱	۰/۰۰
E4- ارتقای زیرساخت‌های مورد نیاز در زمینه دسترسی به اینترنت	۲۳	۳۸	۳۳	۵	۱	۲/۲۳	۰/۰۰
E5- افزایش قابلیت نهادهای دولتی در برقراری ارتباط آنلاین با جامعه روستایی برای ارائه خدمات عمومی و انجام مسئولیت‌های مشخص شده	۱۹	۴۳	۳۰	۸	۰	۲/۲۷	۰/۰۰
E6- وجود مکانیزمی با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارزیابی عملکرد خدمات دولتی	۲۵	۵۱	۱۹	۵	۰	۲/۰۴	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

ح- مسئولیت‌پذیری: کلیه شاخص‌های مؤلفه مسئولیت‌پذیری در مقاصد گردشگری روستایی در طیف لیکرت دارای میانگین کمتر از میانه نظری بوده و در وضعیت مطلوب قرار ندارد. پایین‌ترین میانگین مربوط به "پاسخگویی صادقانه مقامات و توجه به نیازها و خواسته‌های جامعه روستایی با استفاده از تکنولوژی مناسب" با ۲/۰۷ و بالاترین میانگین مربوط به "تأکید و اصرار شهروندان، گروه‌های ذینفع، جامعه مدنی، رسانه‌ها و احزاب بر رعایت قانون توسط حاکمان و ارائه دلایل موجه برای اقدامات توسعه‌ای" با ۲/۳۴ است. لذا تصمیم‌گیرندگان نتوانسته‌اند به صورت کامل و مؤثر نسبت به مخاطبان خود پاسخگو باشند. دلایل این ضعف ناشی از کمبود سازوکارهای شفاف پاسخگویی، نبود تمایل یا

فرهنگ سازمانی ضعیف در زمینه پاسخگویی، یا عدم وجود نهادهای نظارتی کارآمد است. همچنین مردم احساس می‌کنند صدای آنها به‌سختی شنیده می‌شود یا بازخورد مؤثری دریافت نمی‌کنند. پاسخگویی ناکافی و عدم صداقت مقامات همراه با ضعف فناوری مناسب، بازتاب‌دهنده چالش‌هایی در استفاده بهینه از فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی برای ارتباط شفاف و صادقانه با جامعه است. به دلیل عواملی مانند کمبود زیرساخت فناوری، دانش ناکافی مسئولان در بهره‌برداری از فناوری، نگرانی‌های امنیتی و حریم خصوصی، یا حتی مقاومت در برابر شفافیت جدی پاسخگویی صادقانه تضعیف می‌شود. عواملی مانند محدودیت در آزادی رسانه‌ها، ضعف تشکل‌های جامعه مدنی، فرهنگ پایین مطالبه‌گری، محدودیت‌های قانونی و اجتماعی و فقدان آموزش‌های کافی در زمینه حقوق مدنی باعث می‌شود گروه‌های ذینفع نتوانند نقش خود را به‌خوبی ایفا کنند.

جدول ۱۳: آمار توصیفی و میانگین شاخص‌های موردبررسی در مؤلفه مسئولیت‌پذیری

زیر حوزه: شاخص‌های مسئولیت‌پذیری گویه- عبارت	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	χ^2
Re1- پاسخگو بودن تصمیم‌گیرندگان در بخش‌های دولتی، خصوصی و سازمان‌های غیردولتی، به مردم و ذینفعان	۲۵	۳۹	۲۸	۶	۲	۲/۲۱	۰/۰۰
Re2- پاسخگویی صادقانه مقامات و توجه به نیازها و خواسته‌های جامعه روستایی با استفاده از تکنولوژی مناسب	۳۰	۴۰	۲۴	۵	۱	۲/۰۷	۰/۰۰
Re3- تأکید و اصرار شهروندان، گروه‌های ذینفع، جامعه مدنی، رسانه‌ها و احزاب بر رعایت قانون توسط حاکمان و ارائه دلایل موجه برای اقدامات توسعه‌ای	۲۰	۴۱	۲۶	۱۱	۲	۲/۳۴	۰/۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

مطابق جدول (۱۴) بر اساس آزمون تی تک نمونه‌ای با توجه به سطح معناداری ($Sig=0/00$)، روستاهای هدف گردشگری استان قم از نظر مؤلفه‌های حکمروایی هوشمند در سطح ضعیف و نامطلوبی قرار دارند. به‌طوری‌که میانگین مشارکت ۲/۰۹۷، حاکمیت قانون ۲/۲، شفافیت ۲/۲، پاسخگویی ۲/۲۶، برابری و فراگیری ۲/۱۴، اجماع‌پذیری ۲/۱۲، اثربخشی و کارایی ۲/۱۷ و مسئولیت‌پذیری ۲/۲۱ در طیف لیکرت در سطح پایین بوده است.

درمجموع میانگین حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی استان قم با ۲/۱۸ پایین تر از میانه نظری ارزیابی شده است.

جدول ۱۴: نتایج آزمون T تک نمونه‌ای در مورد ابعاد حکمروایی هوشمند.

مؤلفه‌های حکمروایی هوشمند	میانگین	انحراف معیار	آماره T	سطح معناداری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد اختلاف	
						حد بالا	حد پایین
مشارکت	۲/۰۹۷	۰/۶۶۴	-۱۳/۵۷۸	۰/۰۰۰	-۰/۹۰۲	-۰/۷۷۰	-۱/۰۳۴
حاکمیت قانون	۲/۲	۰/۷۴۵	-۱۰/۷۳۳	۰/۰۰۰	-۰/۸	-۰/۶۵۲	-۰/۹۴۷
شفافیت	۲/۲	۰/۶۶۵	-۱۱/۶۹۲	۰/۰۰۰	-۰/۷۷۸	-۰/۶۴۶	-۰/۹۱۰
پاسخگویی	۲/۲۵۷	۰/۷۳۵	-۱۰/۰۹۵	۰/۰۰۰	-۰/۷۴۲	-۰/۵۹۶	-۰/۸۸۸
برابری و فراگیری	۲/۱۴۳	۰/۷۳۴	-۱۱/۶۶۵	۰/۰۰۰	-۰/۸۵۶	-۰/۷۱۱	-۱/۰۰۲
اجماع پذیری	۲/۱۲۵	۰/۷	-۱۲/۴۹۳	۰/۰۰۰	-۰/۸۷۵	-۰/۷۳۶	-۱/۰۱۴
اثر بخشی و کارایی	۲/۱۷۵	۰/۵۸۱	-۱۴/۱۹۰	۰/۰۰۰	-۰/۸۲۵	۰/۷۰۹	-۰/۹۴۰
مسئولیت پذیری	۲/۲۰۶	۰/۷۴۴	-۱۰/۶۵۹	۰/۰۰۰	-۰/۷۹۳	-۰/۶۴۵	-۰/۹۴۱
حکمروایی هوشمند	۲/۱۷۹	۰/۵۵۴	-۱۴/۷۹۷	۰/۰۰۰	-۰/۸۲۰	-۰/۷۱۰	-۰/۹۳۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

در ادامه به منظور مقایسه میانگین مؤلفه های حکمروایی هوشمند بین روستاهای مورد بررسی از آزمون تجزیه واریانس یک طرفه استفاده شد. مطابق جدول زیر با توجه به سطح معنی داری ($Sig < 0/05$) بجز بعد حاکمیت قانون و برابری در سایر ابعاد میانگین مؤلفه های حکمروایی هوشمند بین روستاهای هدف گردشگری به طور معنی داری متفاوت است. اگرچه میانگین کلیه مؤلفه‌های حکمروایی هوشمند در همه روستاهای موردبررسی پایین است، اما تفاوت بین آنها معنی دار است. از نظر توسعه حکمروایی هوشمند روستای میم با ۱/۶۷ پائینترین و روستای طینوج با ۲/۵ بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱۵: مقایسه میانگین ادراک مردم روستایی از مؤلفه‌های مقصد گردشگری هوشمند با استفاده از

آزمون ANOVA

روستاهای مقصد گردشگری	مشارکن	قانون	تفاوت	بسیار	فرایندی و	بازی و	بازی و	کارایی و	بازی و	حکروایی هوشمند
دولت‌آباد	۱/۹۰۶	۲/۵۹۳	۲/۴۲۵	۲/۲۵	۲/۲۵	۲/۲۵	۲/۰۳	۲/۳۹۵	۲/۵۴۱	۲/۳۰۳
دستگرد	۲/۰۲۵	۱/۹۷۵	۲/۰۸	۲/۱۷۵	۲/۰۳۳	۲/۰۳۳	۱/۸۲۵	۲/۰۳۳	۲/۰۶۶	۲/۰۲۷
قلعه چم	۲/۷۵	۲/۵	۲/۳۷۷	۲/۵	۲/۵	۲/۳۳	۲/۲۷۷	۲/۲۹۶	۲/۲۹۶	۲/۴۱۴
گیو	۱/۹۱۶	۲	۲/۰۲۲	۱/۸۶۱	۱/۸۱۴	۱/۸۱۴	۱/۶۹۴	۱/۷۰۳	۱/۵۵۵	۱/۸۲۸
طینوج	۲/۱۴۲	۲/۳۵۷	۲/۴۸۵	۲/۵	۲/۸۰۹	۲/۸۰۹	۲/۵۷۱	۲/۵۴۷	۲/۶۶۶	۲/۴۹۷
وشنوه	۲/۲۸۳	۲/۴۳۳	۲/۵۲	۲/۶۶۶	۲/۳۱۱	۲/۳۱۱	۲/۴۸۳	۲/۴۸۸	۲/۴۶۶	۲/۴۶۴
انجیله	۲/۱۲۵	۲/۲۵	۲/۴۳۳	۲/۳۱۲	۲/۱۳۸	۲/۱۳۸	۲/۱۲۵	۱/۹۷۲	۲/۴۱۶	۲/۲۰۹
میم	۱/۶۷۵	۱/۸۷۵	۱/۵۸	۱/۶۲۵	۱/۵۳۳	۱/۵۳۳	۱/۴۷۵	۱/۸	۱/۷۶۶	۱/۶۷۲
بیدهند	۱/۷۷۵	۱/۶۲۵	۱/۹۴	۲/۲۵	۲/۱۳۳	۲/۱۳۳	۲/۴۵	۲/۲۱۶	۱/۹۶۶	۲/۰۵۱
کرمجگان	۲/۳	۲/۴	۲/۲۸	۲/۲۷۵	۲/۲	۲/۲	۲/۲۲۵	۲/۳	۲/۳	۲/۲۸۷
آماره F	۲/۳۴	۱/۸۷۹	۲/۳۷۶	۲/۰۱۳	۱/۹۷۱	۱/۹۷۱	۳/۱۲۱	۲/۷۶۳	۲/۳۹۷	۲/۸۵
Sig.	۰/۰۲۱	۰/۰۶۵	۰/۰۱۸	۰/۰۴۷	۰/۰۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۰۳	۰/۰۰۳	۰/۰۱۷	۰/۰۰۵

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

بحث

نتایج این پژوهش درباره وضعیت حکروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی استان قم، با مجموعه‌ای از مطالعات داخلی و خارجی هم‌راستا است و شباهت‌های مفهومی و تجربی قابل توجهی میان آن‌ها وجود دارد. در پژوهش Mandić و Kennell (2021) که بر عملکرد ضعیف نظام‌های مدیریتی مقاصد گردشگری از نظر مشارکت شهروندان، تصمیم‌گیری و هماهنگی ذینفعان دلالت دارد، با وضعیت نامطلوب حکروایی هوشمند در قم همخوانی دارد. در هر دو تحقیق، ساختار مدیریتی موجود نتوانسته است به کارایی و یکپارچگی مطلوب در اعمال حکروایی هوشمند دست یابد. به همین ترتیب، پژوهش پارسا (۱۳۹۶) در تبیین الگوی شهر هوشمند تهران نیز نشان می‌دهد که شاخص‌های مشارکت و نظام تصمیم‌گیری پایین‌تر از حد متوسط قرار دارند؛ موضوعی که با یافته‌های این پژوهش درباره ضعف مشارکت مردمی و نبود سازوکارهای تصمیم‌گیری مشارکتی در فضای مدیریتی روستاهای هدف کاملاً همسو است. نتایج مطالعه امین‌نژاد و همکاران (۱۳۹۹)

درباره شهر سنندج نیز از نظر پایین بودن تحقق‌پذیری محور حکمروایی و کمبود نیروی انسانی متخصص با پژوهش حاضر مشابهت دارد. هر دو مطالعه نبود ظرفیت نهادی و انسانی کافی را از موانع اصلی تحقق حکمروایی هوشمند می‌دانند. در همین راستا، نتایج تحقیق برادران خلخال (۱۳۹۹) که وضعیت حکمروایی در مشهد را نامطلوب ارزیابی کرده و بر ضعف مؤلفه‌هایی چون شفافیت، پاسخگویی و عدالت تأکید دارد نیز با یافته‌های این پژوهش هم‌راستا است. هر دو مطالعه بر ضرورت تقویت ظرفیت فناورانه و عامل انسانی در فرآیند مدیریت هوشمند تأکید می‌کنند. در نهایت، پژوهش Kaiser (2024) نیز بر نقش حیاتی مشارکت ذی‌نفعان، همکاری میان نهادها و شکل‌گیری ارزش مشترک در موفقیت حکمروایی هوشمند تأکید دارد که با نتایج این تحقیق درباره پایین بودن سطح مشارکت اجتماعی و ارتباط ضعیف میان نهادهای محلی در راستای حکمروایی کارآمد مطابقت دارد. مرور این مطالعات نشان می‌دهد که همانند یافته‌های تحقیق حاضر، مؤلفه‌های اصلی حکمروایی هوشمند نظیر مشارکت، شفافیت، پاسخگویی و کارایی در وضعیت نامطلوب قرار دارند و ضعف‌های نهادی، مشارکتی و فنی مهم‌ترین موانع تحقق حکمروایی هوشمند در مقیاس‌های مختلف از جمله روستاهای گردشگری استان قم به‌شمار می‌روند. بر این اساس، پیشنهادهای عملی زیر برای بهبود وضعیت حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی ارائه می‌شود: نخست، توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در روستاها و ایجاد سامانه‌های هوشمند اطلاع‌رسانی و رزرو خدمات گردشگری می‌تواند به ارتقای کارآمدی و افزایش رضایت گردشگران کمک کند. دوم، راه‌اندازی پلتفرم‌های دیجیتال مشاوره و تصمیم‌گیری برای مشارکت فعال جامعه محلی در مدیریت گردشگری، زمینه‌ساز افزایش اعتماد اجتماعی و تقویت سرمایه اجتماعی خواهد بود. سوم، طراحی داشبوردهای مدیریتی آنلاین برای گزارش‌دهی مالی و عملکرد پروژه‌های گردشگری به ساکنان، موجب ارتقای شفافیت و پاسخگویی نهادهای محلی می‌شود. چهارم، برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت برای فعالان گردشگری روستایی در زمینه استفاده از فناوری‌های نوین و مدیریت هوشمند، توانمندسازی آنان را در مسیر توسعه پایدار تسهیل می‌کند.

نتیجه گیری

با توجه به «سند چشم‌انداز توسعه، بخش میراث فرهنگی گردشگری کشور» تا سال ۱۴۰۴، می‌بایست سهم ایران از شمار گردشگران جهانی، از ۰/۰۹ درصد در سال ۸۳ به ۱/۵ درصد در سال ۱۴۰۴ یعنی سال پایانی چشم‌انداز ۲۰ ساله افزایش یابد، این به معنای جذب حدود ۲۰ میلیون نفر گردشگر بوده است. همچنین قرار بود سهم ایران از درآمد گردشگری جهانی از ۰/۰۷ در سال ۸۳ به ۲ درصد در سال ۱۴۰۴ رشد یابد، به گونه‌ای که کشور در سال ۱۴۰۴ سالانه حدود ۲۵ میلیارد دلار از محل ورودی گردشگر درآمد کسب کند که متأسفانه در سال ۱۴۰۴ این مهم محقق نگردید. این درحالی است که ایران رتبه دهم جاذبه‌های باستانی و تاریخی و رتبه پنجم جاذبه‌های طبیعی را در جهان دارا است. لذا این صنعت از توسعه‌ای که شایسته آن است، برخوردار نبوده است. یکی از دلایل این امر ضعف در حکمروایی صنعت گردشگری ایران است.

حکمروایی هوشمند نه تنها یک ابزار مدیریتی، بلکه یک رویکرد تحول‌آفرین برای تحقق گردشگری پایدار، مشارکتی و فناورانه در نواحی روستایی است و بدون آن، تحقق کامل گردشگری هوشمند ممکن نیست. در این مطالعه ادراک جامعه محلی از مؤلفه‌های حکمروایی هوشمند بر اساس مدل پیشنهادی کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد (۲۰۰۹) ذیل هشت بعد بررسی شد. از آنجا که مدل حکمروایی هوشمند UNSCAP در سطح بین‌المللی تدوین شده است، استفاده از آن در بستر ایران نیازمند اعتبارسنجی و بومی‌سازی می‌باشد. نتایج اعتبارسنجی نشان داد که شاخص‌های مدل با داده‌های محلی سازگار بوده و از روایی لازم برخوردارند. در ادامه مطابق یافته‌ها حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی استان قم، بر اساس مدل کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد (۲۰۰۹) با هشت بعد کلیدی، در وضعیت ضعیف و نامطلوبی قرار دارد. میانگین حکمروایی هوشمند برابر با ۲/۱۸ در طیف لیکرت، پایین‌تر از میانه نظری (۳) است و آزمون تی تک‌نمونه‌ای با سطح معناداری ۰/۰۰ ($Sig=0.00$) این ضعف را تأیید می‌کند. به طور تحلیلی، همه مؤلفه‌ها زیر سطح متوسط قرار گرفته‌اند، که ریشه در ضعف‌های ساختاری حکمروایی گردشگری ایران دارد. این وضعیت با اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ (افزایش سهم گردشگران به ۱/۵ درصد و درآمد به ۲۵ میلیارد دلار) همخوانی ندارد و توضیح‌دهنده عدم تحقق آن اهداف علی‌رغم پتانسیل‌های بالای ایران (رتبه ۱۰ باستانی و ۵ طبیعی) است.

حکمروایی هوشمند به عنوان رویکرد تحول‌آفرین، بدون تقویت این مؤلفه‌ها نمی‌تواند به گردشگری پایدار، مشارکتی و فناورانه در نواحی روستایی منجر شود و توسعه شایسته صنعت را محقق کند. با توجه به یافته‌ها حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی استان قم ضعیف است و نیازمند مداخلات فوری برای ارتقای همه مؤلفه‌های هشت‌گانه مدل ESCAP است. تحقق اهداف ملی گردشگری بدون حکمروایی هوشمند ممکن نیست و سیاست‌گذاران باید بر تقویت مشارکت محلی، شفافیت و اثربخشی تمرکز کنند تا از پتانسیل‌های بالقوه ایران بهره‌برداری شود. یافته‌ها نشان داد استفاده از مدل کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد، الگویی قابل تعمیم برای ارزیابی سطح حکمروایی هوشمند در سایر مقاصد گردشگری روستایی کشور فراهم می‌کند. در ادامه پیشنهادهایی به شرح زیر به تفکیک هر مؤلفه‌های مدل UNSCAPE ارائه می‌گردد:

در مؤلفه "مشارکت"، مشارکت ذینفعان (روستاییان و نهادهای مدنی، تعاونی‌ها و بخش خصوصی) در فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در قالب مشورت الکترونیکی، تقویت روابط و همکاری بین دولت و ذینفعان (مردم، مشاغل و سایر نهادهای مدنی) از طریق بهره‌گیری از ظرفیت‌های دولت الکترونیک، مشارکت ذینفعان در ارائه خدمات هوشمند در روستا و اجازه کنشگری دولت به مردم و سازمان‌های غیردولتی برای ترویج «حکمروایی هوشمند» و توسعه خدمات دیجیتال و استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای تقویت قدرت و مشارکت مردم در اداره امور عمومی پیشنهاد می‌شود.

در مؤلفه "حاکمیت قانون" برابری همه اشخاص و نهادها از جمله دولت در برابر قانون و اجرای منصفانه و بی‌طرفانه قوانین در سطوح مختلف برای همه، حمایت قانون از حقوق و آزادی‌های فردی (مانند حقوق مالکیت و ...)، ساده‌سازی قوانین و رویه‌های اداری و به‌طور کلی انعطاف‌پذیری بیشتر از طریق ابزارهای حکمروایی الکترونیکی و وضع قوانین و مقررات مشخص در زمینه توسعه حکمروایی هوشمند و ارائه تعریفی دقیق از «دستورالعمل‌های هوشمند» و «استانداردهای هوشمند» حکمروایی مربوط به گردشگری پیشنهاد می‌شود.

در مؤلفه "شفافیت" وجود مطبوعات آزاد و رقابتی برای اینکه افراد از طریق رسانه‌ها به اطلاعات دسترسی داشته و عملکرد مقامات و نهادهای مختلف را ارزیابی کنند، دسترسی آزادانه، دقیق و قابل اعتماد به اطلاعات برای همگان، وجود جوامع مدنی فعال که فرآیندهای

تصمیم‌گیری و اقدامات مسئولین را بررسی کند، شفافیت نهادهای محلی (دهیاری و شورای روستا) در تصمیم‌گیری در امور مختلف (امور مالی و ...) و اشتراک‌گذاری اطلاعات کلیدی با ذینفعان در راستای تقویت مسئولیت‌پذیری عمومی و اعتماد مردم پیشنهاد می‌شود. در مؤلفه "پاسخگویی" ارائه ملاکی مکتوب برای مقایسه عملکرد مسئولان با وظایفشان (تدوین منشور شهروندی و ...)، پاسخگویی دقیق و به‌موقع به همه ذینفعان به‌منظور افزایش رضایتمندی عمومی با زمان‌بندی مشخص، به‌کارگیری سیاست‌ها و روش‌هایی که به‌طور خاص به نیازهای زنان، اقلیت‌ها و گروه‌های قومی توجه کند و ایجاد سازوکاری برای انتقال نیازها و خواسته‌های گسترده جامعه روستایی به مسئولین با استفاده از سازوکارهای نوین حکمروایی پیشنهاد می‌شود.

در مؤلفه "برابری و فراگیری" فراهم آوردن زمینه استفاده از بستر دیجیتال جهت مشارکت همه ذینفعان در فرآیند تصمیم‌گیری، خصوصاً اقشار آسیب‌پذیر، طراحی سیاست‌هایی که بر اساس نیازهای افراد کم‌برخوردار طراحی شود و به تحقق عدالت و شمول کمک کند و ایجاد فرصت‌های پیشرفت برابر برای تمامی افراد جامعه و عدم وجود احساس تبعیض و در روستاهای مقصد گردشگری پیشنهاد می‌شود.

در مؤلفه "اجماع‌پذیری" بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی جهت دستیابی به تفاهم و مصالحه تمامی ذینفعان در فرایند مدیریت و اجرای سیاست‌های توسعه، تقویت مهارت دیجیتالی ذینفعان (افزایش سواد دیجیتال) به‌منظور بهینه‌سازی فرآیندهای تصمیم‌گیری، بهره‌گیری از یک ساختار میانجیگری قوی، بی‌طرف و هماهنگ برای حل تعارضات و رسیدن به توافقات اساسی در سطح روستا و احترام به حق مشارکت مردم در فرآیندهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و ... پیشنهاد می‌شود.

در مؤلفه "اثربخشی و کارایی" تمرکز سازمان‌ها و نهادهای متولی بر مأموریت‌های اصلی خود در ارتباط با روستاییان و حذف همپوشانی و اختلاف در عملکرد، بهبود ساختارهای سازمانی و اداری در سطوح مختلف حکمروایی، دیجیتالی‌سازی خدمات دولتی خصوصاً برای روستاییان، ارتقای زیرساخت‌های موردنیاز در زمینه دسترسی به اینترنت، افزایش قابلیت نهادهای دولتی در برقراری ارتباط آنلاین با جامعه روستایی برای ارائه خدمات عمومی و انجام مسئولیت‌های مشخص شده و وجود مکانیزمی با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارزیابی عملکرد خدمات دولتی پیشنهاد می‌شود.

در مؤلفه "مسئولیت‌پذیری" پاسخگو بودن تصمیم‌گیرندگان در بخش‌های دولتی، خصوصی و سازمان‌های غیردولتی، به مردم و ذینفعان، پاسخگویی صادقانه مقامات و توجه به نیازها و خواسته‌های جامعه روستایی با استفاده از تکنولوژی مناسب و تأکید و اصرار شهروندان، گروه‌های ذینفع، جامعه مدنی، رسانه‌ها و احزاب بر رعایت قانون توسط حاکمان و ارائه دلایل موجه برای اقدامات توسعه‌ای پیشنهاد می‌شود.

با وجود این دستاوردها، پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی همراه بوده است. نخست اینکه، مطالعه حاضر تنها بر روستاهای هدف گردشگری استان قم متمرکز بوده و تعمیم نتایج به سایر مناطق کشور نیازمند تحقیقات تکمیلی است. دوم، داده‌ها بر اساس پرسشنامه و ادراک ساکنان گردآوری شده‌اند و امکان وجود سوگیری پاسخ‌دهندگان وجود دارد. سوم، محدودیت زیرساخت‌های ICT در برخی روستاها ممکن است بر کیفیت پاسخ‌ها و میزان آگاهی مشارکت‌کنندگان تأثیر گذاشته باشد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده با بهره‌گیری از روش‌های پیشرفته‌تر مدل‌سازی و با گسترش دامنه جغرافیایی پژوهش، تصویر جامع‌تری از وضعیت حکمروایی هوشمند در گردشگری روستایی ایران ارائه شود.

تعارض منافع

این مقاله تعارض منافی ندارد.

سپاسگزاری

از روستائیان ساکن در روستاهای هدف گردشگری استان قم که در تکمیل ابزار پژوهش قدردانی همکاری نمودند، قدردانی می‌شود.

ORCID

Zahra Mirzaei-
Rezghabad

<http://orcid.org/0009-0000-3237-0979>

Maryam Ghasemi

<http://orcid.org/0000-0002-0238-8323>

Omid Ali Kharazmi

<https://orcid.org/0000-0002-4337-8594>

منابع

احمدی نوح‌دانی، سیروس و حافظ نیا، محمدرضا و زائری امیرانی، هادی. (۱۳۹۹). الگویابی سیاست‌گذاری بر شهر هوشمند در ابعاد ملی و شهری مبتنی بر الگوهای فضای سایبر.

فصلنامه آمایش سیاسی فضا، ۲(۳)، ۱۷۲-۱۶۱.

https://psp.modares.ac.ir/article_20936.html?lang=fa

امین نژاد، کاوه و غفاری گیلانده، عطا و یزدانی، محمدحسن و محمدی، علیرضا. (۱۳۹۹). تحلیل بسترها و موانع تحقق حکمروایی هوشمند (مطالعه موردی: شهر سنج). *مطالعات*

برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۵(۳)، ۸۵۶-۸۴۱.

<https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jshsp/Article/674684?jid=674684>

برادران خلخال، محمد مهدی. (۱۳۹۹). راهبردهای تحقق حکمروایی شهری هوشمند در کلان‌شهر مشهد. رساله دکتری. دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا.

پارسا، شهرام. (۱۳۹۶). تبیین الگوی شهر هوشمند با تأکید بر حکمروایی شهری تهران. رساله دکتری. دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا، گروه جغرافیای سیاسی.

محمدی ده چشمه، مصطفی و مرادی، هوشنگ. (۱۴۰۱). راهبردهای تحقق چشم انداز حکمروایی هوشمند در شهرهای ایران. *اقتصاد و برنامه ریزی شهری*، ۳(۴)، ۱۳۱-۱۱۴. doi:

10.22034/uep.2022.366428.1293

هاشمی، سید مصطفی و علی پور، عباس و یوسفی فشکی، محسن و موسوی، میرنجف. (۱۳۹۹). شناسایی و اولویت‌بندی قابلیت‌های گردشگری در مناطق کویری و بیابانی استان قم.

پژوهش‌های جغرافیای انسانی (پژوهش‌های جغرافیایی)، ۵۲(۱)، ۱۷-۳۷. doi:

10.22059/jhgr.2017.62329

References

- Ahmadi Nouhdani, S., Hafeznia, M., & Zaeri Amirani, H. (2020). Modelling Policy-Making for Smart City at National and Urban Scales Based on Cyber-Space Patterns. *Quarterly Journal of Political Spatial Organization*, 2(3), 161-172.
- Alawadhi, S., & Scholl, H. J. (2016, January). Smart governance: A cross-case analysis of smart city initiatives. In *2016 49th Hawaii international conference on system sciences (HICSS)* (pp. 2953-2963). IEEE. DOI:10.1109/HICSS.2016.370
- Anggraheni, S., Nurjaman, A., & Kamil, M. (2022). Village Institutional Transformation to Smart Village Governance in Tourism Village Development. *Journal Public Policy*, 8(2), 73-78.
- Asriadi, A. R., Jamaluddin, A., & Abdullahi, A. B. (2021, March). Village governance in realizing smart village in Tongke-Tongke Village, Sinjai Regency. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 681, No. 1, p. 012085). IOP Publishing. DOI:10.1088/1755-1315/681/1/012085

- Atkočiūnienė, V., & Vazonienė, G. (2019). Smart village development principles and driving forces: the case of Lithuania. *European countryside*, 11, 497-516. DOI:[10.2478/euco-2019-0028](https://doi.org/10.2478/euco-2019-0028)
- Aziiza, A. A., & Susanto, T. D. (2020). The smart village model for rural area (case study: Banyuwangi Regency). In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 722, No. 1, p. 012011). IOP Publishing. DOI:[10.1088/1757-899X/722/1/012011](https://doi.org/10.1088/1757-899X/722/1/012011)
- Azzari, M., Garau, C., Nesi, P., Paolucci, M., & Zamperlin, P. (2018, May). Smart city governance strategies to better move towards a smart urbanism. In *International Conference on Computational Science and Its Applications* (pp. 639-653). Springer, Cham. DOI:[10.1007/978-3-319-95168-3_43](https://doi.org/10.1007/978-3-319-95168-3_43)
- Bolívar, M. P. R., & Meijer, A. J. (2016). Smart governance: Using a literature review and empirical analysis to build a research model. *Social Science Computer Review*, 34(6), 673-692. <https://doi.org/10.1177/0894439315611088>
- Chugunov, A. V., Cronemberger, F., & Kabanov, Y. (2018). Contextualizing smart governance research: literature review and scientometrics analysis. In *Digital Transformation and Global Society: Third International Conference, DTGS 2018, St. Petersburg, Russia, May 30–June 2, 2018, Revised Selected Papers, Part I 3* (pp. 102-112). Springer International Publishing. DOI:[10.1007/978-3-030-02843-5_9](https://doi.org/10.1007/978-3-030-02843-5_9)
- Damjanović, V. M. Č., Gligorić, Ž., Damjanović, D., & Čantrak, Đ. (2016). *INTRODUCING SMART GOVERNANCE PERSPECTIVES TO BELGRADE STRATEGIC PLANNING PROCESSES*. In *BOOK OF PROCEEDINGS* (p. 815).
- Demirel, D. (2021). How the smart governance model shapes cities? Cases from Europe. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*. DOI:[10.1108/JEC-08-2021-0115](https://doi.org/10.1108/JEC-08-2021-0115)
- Errichiello, L. and Micera, R. (2021). A process-based perspective of smart tourism destination governance. *European Journal of Tourism Research* 29, 2909.
- Faraji, S. J., Jafari Nozar, M., & Arash, M. (2021). The analysis of smart governance scenarios of the urban culture in multicultural cities based on two concepts of “cultural intelligence” and “smart governance”. *Geo Journal*, 86, 357-377. <https://doi.org/10.1007/s10708-019-10074-6>
- Gil, O., Cortés-Cediel, M. E., & Cantador, I. (2019). Citizen participation and the rise of digital media platforms in smart governance and smart cities. *International Journal of E-Planning Research (IJEPR)*, 8(1), 19-34. <https://doi.org/10.4018/IJEPR.2019010102>
- Huda, H. A., Suwaryo, U., & Sagita, N. I. (2020). PENGEMBANGAN DESA BERBASIS SMART VILLAGE (Studi Smart Governance pada Pelayanan Prima Desa Talagasari Kabupaten Karawang). *Moderat: Jurnal Ilmiah Ilmu Pemerintahan*, 6(3), 539-556. DOI: <http://dx.doi.org/10.25157/moderat.v6i3.3406>
- Iswanto, D. (2021). Peran Pemerintah Daerah Dalam Membangun Literasi Digital Aparatur Pemerintah Desa dalam Membangun Smart Village

- Governance (Studi di Desa Mentoro Kecamatan Soko Kabupaten Tuban). *Prosiding Nasional Pendidikan: LPPM IKIP PGRI Bojonegoro*, 2(1), 101-108.
- Iswanto, D. (2022). SMART VILLAGE GOVERNANCE THROUGH THE VILLAGE INFORMATION SYSTEM IN TUBAN REGENCY. *Journal Natapraja: Kajian Ilmu Administrasi Negara*, 10(1). <https://doi.org/10.21831/natapraja.v10i1.46619>
- Kar, A. K., Mustafa, S. Z., Gupta, M. P., Ilavarasan, P. V., & Dwivedi, Y. K. (2017). *Understanding smart cities: Inputs for research and practice*. In *Advances in smart cities* (pp. 1-7). Chapman and Hall/CRC. DOI:10.1201/9781315156040-2
- Liu, D., & Qi, X. (2022). Smart governance: The era requirements and realization path of the modernization of the basic government governance ability. *Procedia Computer Science*, 199, 674-680. DOI:10.1016/j.procs.2022.01.083
- Maharani, E. N., & Kencono, D. S. (2021). Penerapan Smart Governance Dalam Smart Village di Kalurahan Dlingo, Kabupaten Bantul. *Journal Ilmu Sosial dan Ilmu Politik Universitas Jambi*, 5(2), 25-38. DOI:<https://doi.org/10.22437/jisipunja.v5i2.14472>
- Mandić, A., & Kennell, J. (2021). Smart governance for heritage tourism destinations: Contextual factors and destination management organization perspectives. *Tourism Management Perspectives*, 39, 100862. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100862>
- Modise, J. M., & Modise, P. S. (2023). Improved Public Trust, Integrity and Good Governance with Respect to Corruption. *International Journal of Innovative Science and Research Technology*, 8(3), 2573-2583.
- Mutiarin, D., & Iqbal, M. (2022). Smart Village Governance: Citizen Participation In Panggunharjo Village-Owned Enterprise. *Publik (Jurnal Ilmu Administrasi)*, 10(2), 181-195. DOI:10.31314/pjia.10.2.181-195.2021
- Nurfaisal, M. D., Mutiarin, D., Saputra, H. A., & Latif, I. R. (2020). Smart Village Accountability: Comparative Study in Management BUMDes Tirta Mandiri and BUMDes Giritama As a Village Income Earner in 2018. *JIP (Journal Ilmu Pemerintahan): Kajian Ilmu Pemerintahan dan Politik Daerah*, 5(1), 20-46. <https://doi.org/10.24905/jip.5.1.2020.20-46>
- Pereira, G. V., Parycek, P., Falco, E., & Kleinhans, R. (2018). Smart governance in the context of smart cities: A literature review. *Information Polity*, 23(2), 143-162. DOI:10.3233/IP-170067
- Scholl, H. J., & Scholl, M. C. (2014). *Smart governance: A roadmap for research and practice*. IConference 2014 proceedings. DOI:10.9776/14060
- Shabrinawati, A., & Yulastuti, N. (2020). IMPLEMENTATION OF SMART GOVERNANCE BASED ON SMART VILLAGE CONCEPT. *JURNAL PIKOM (Penelitian Komunikasi dan Pembangunan)*, 21(2), 145-160. DOI: <http://dx.doi.org/10.31346/jpikom.v21i2.3020>

- Singh, A., & Patel, M. (2019). *Achieving inclusive development through smart village*.
- Statistical Center of Iran. (2016). *General population and housing census of Qom province*.
- Sugiharti, I., Adnan, F., Prasetyo, B., & Shahihah, D. (2021, October). E-Government Roadmap for Smart Governance: A Study from Banyuwangi Smart Village. In *2021 International Conference on Computer Science, Information Technology, and Electrical Engineering (ICOMITEE)* (pp. 105-112). IEEE. DOI:[10.1109/ICOMITEE53461.2021.9650320](https://doi.org/10.1109/ICOMITEE53461.2021.9650320)
- Vitálišová, K., Vaňová, A., Ivan, A., Hačková, I., & Borseková, K. (2023, June). Impacts of Smart Governance on Urban Development. In *International Conference on Computational Science and Its Applications* (pp. 547-564). Cham: Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-37120-2_35.
- Wahyuni, S., Alwi, A., & Indar, N. I. N. (2022, January). Implementation Strategy Smart Governance in Makassar City (Case Study on The Missing Capil Program for The Population and Civil Record). In *2nd International Conference on Social Science, Humanities, Education and Society Development (ICONS 2021)* (pp. 67-74). Atlantis Press. DOI: [10.2991/assehr.k.220101.010](https://doi.org/10.2991/assehr.k.220101.010).

References (In Persian)

- Ahmadi Nohdani, S., Hafeznia, M. R., & Zaeri, H. (2020). Modeling smart city policy in national and urban dimensions based on cyberspace patterns. *Political Organizing of Space*, 2(3), 161-172. https://psp.modares.ac.ir/article_20936.html?lang=fa [In Persian]
- Aminnejhad, k., Gafari, A., Yazdani, H.M, & Mohammdi, A. "Analysis the Bases and Obstacles to the Realization of Intelligent (Case Study: Sanandaj City)." *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, vol. 15, no. 3, 2020, pp. 841-856. <https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jshsp/Article/674684?jid=674684>. [In Persian]
- Baradaran Khalkhali, M.M. (2020). *Strategies for Achieving Smart Urban Governance in Mashhad Metropolis*. PhD Thesis, Ferdowsi University of Mashhad, Faculty of Humanities, Department of Geography. [In Persian]
- Hashemi, S. M., Alipour, A., Yousefi Feshki, M. & Mousavi, M. N. (2020). Identify and prioritize potential of tourism in desert areas and wilderness of Qom. *Human Geography Research*, 52(1), 17-37. doi: 10.22059/jhgr.2017.62329. [In Persian]
- Mohammadi Deh Cheshmeh, M. & Moradi, H. (2022). Strategies for Realizing the Vision of Smart Governance in Iranian Cities. *Urban Economics and Planning*, 3(4), 114-131. doi: 10.22034/uep.2022.366428.1293. [In Persian]

Parsa, SH. (2017). *Explaining Smart City Model with Emphasis on Urban Governance in Tehran*. PhD Thesis, University of Tehran, Faculty of Geography, Department of Political Geography. [In Persian]

آماره انتشار

استناد به این مقاله: میرزایی رزق آباد، زهرا، قاسمی، مریم و خوارزمی، امیدعلی (۱۴۰۵)، تحلیل ادراک روستائیان از مولفه های حکمروایی هوشمند در مقاصد گردشگری روستایی، *فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری*، سال (شماره)، ص آغاز-ص پایان.

Mirzaei-Rezghabad, Z, Ghasemi, M and Kharazmi, O. (2026). Analysis of residents' perceptions of smart governance components in rural tourism destinations, *Tourism Management Studies*